

משנה • נשמה

The mystics teach that the word "Mishnah" shares the same letters as "neshamah," the Hebrew word for soul.

Thus, out of the broad corpus of Torah literature, Mishnah — the terse teachings that form the backbone of the Talmud — are the subject of choice when we study Torah in the merit of the souls of our beloved.

משניות

באותיות השם

יו"ל לרגל יום הגדול והקדוש

ג' בתמוז

יום ההילולא של

כ"ק אדמו"ר זי"ע

Mishnah

Hebrew & English text

to be studied on

3 Tammuz

anniversary of the passing of

the Rebbe

Rabbi Menachem M. Schneerson,

of righteous memory

משנה ברכות פרק א

Mishnah Berakhot, chapter 1

(1) From which time are we to recite the *shema* in the evening? From the time when the priests return home [i.e., priests who have become impure and have immersed themselves in a *mikvah*, must wait until the stars have appeared in order to be considered, once again, ritually pure, enabling them to return home] to partake of the *terumah* [i.e., the priestly dues and one may recite the *shema*] up until the end of the first watch [the night is divided into three shifts, referred to by the Mishnah as “watches;” (during each watch different groups of Angels sing *shirah* — praise to God, Rashi 3a) thus the conclusion of the first watch would be the end of the first third of the night]. This is the opinion of Rabbi Eliezer, but the Sages say: [One may recite the *shema*] until midnight. Rabban Gamliel says: Until dawn [since it states: “And speak of them ... when you lie down” (Deuteronomy 6:7) the intent being all night]. It once occurred that his sons returned [late] from a feast and said to him: We have not yet recited the *shema*. He told them: If dawn has not yet broken it is your

רבנו עובדיה מברטנורא

א מאימתי קורין את שמע בערבית. משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, עד סוף האשמורה הראשונה, דברי רבי אליעזר. וחקמים אומרים, עד חצות. רבן גמליאל אומר, עד שיעלה עמוד השחר. מעשה שבאו בניו מבית המשתה, אמרו לו, לא קרינו את שמע. אמר להם, אם לא עלה עמוד השחר, רבנו עובדיה מברטנורא

א מאימתי קורין. משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. כהנים שנטמאו וטבלו אין יכולים לאכול בתרומה עד שיעריב שמשן, דהיינו צאת הכוכבים. והא דלא תני משעת צאת הכוכבים, מלתא אגב אורחיה קא משמע לן, שאם נטמאו הכהנים בטומאה שטהרתן תליה בקרבן, כגון זב ומצורע, אין הכפרה מעכבתן מלאכול בתרומה, דכתיב (ויקרא כג): ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים, ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה, ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה: עד סוף האשמורה הראשונה. שליש הראשון של לילה שהלילה נחלק לשלשה משמרות, ומשם ואילך לא מקרי תו זמן קריאת שמע דשכיבה, ולא קרינא ביה בשכבך. ומקמי צאת הכוכבים נמי ימנא הוא ולא זמן שכיבה. והמקדימים וקורים קריאת שמע של ערבית מבעוד יום, סומכים אהא דרבי יהודה, דאמר לקמן בפרק תפלת השחר, תפלת המנחה עד פלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם הלילה, וקיימא לן דעבד כרבי יהודה עבד, ומיד כשכלה זמן המנחה מתחיל זמן קריאת שמע של ערבית: עד שיעלה עמוד השחר. דכל הלילה מקרי זמן שכיבה. והלכה כרבן גמליאל שגם חכמים מודים לו. ולא אמרו עד חצות אלא כדי להרחיק את האדם מן העבירה. ומיהו לכתחילה משהגיע עונת ק"ש של ערבית דמתניתין דהיינו מצאת הכוכבים, אסור לסעוד וכל שכן לישן עד שיקרא ק"ש ויתפלל: מעשה שבאו בניו מבית המשתה. בני רבן גמליאל שמעיהו לרבנן דאמרי עד חצות, והכי קאמרי ליה הא דפליגי רבנן עלך, דוקא קאמרי עד חצות ותו לא, ויחיד ורבים הלכה כרבים, או דלמא רבנן כוותך סבירא להו והאי דקאמרי עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה. ואמר להו, רבנן כוותי

duty to recite it [even according to the view of the Sages]. And not only in this case, but in all cases [of obligations] where the Sages say: "Until midnight," the obligation referred to may be carried out until dawn; [for instance,] the burning of fat and limbs may be performed until dawn, and all [the sacrifices] which must be eaten on the same day have their deadlines until dawn. If this is so, why then did the Sages say: "Until midnight?" In order to prevent a person from transgressing [since he may procrastinate in the fulfillment of his obligation, which may cause him to miss its deadline].

חִיבִין אֲתֶם לְקָרוֹת. וְלֹא זֶה בְּלִבְדָּה, אֶלָּא כָּל מָה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים עַד חֲצוֹת, מִצְוֹתָן עַד שִׁיעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר. הִקְטַר חֲלָבִים וְאֶבְרִים, מִצְוֹתָן עַד שִׁיעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר. וְכָל הַנֶּאֱכָלִין לְיוֹם אֶחָד, מִצְוֹתָן עַד שִׁיעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר. אִם כֵּן, לָמָּה אָמְרוּ חֲכָמִים עַד חֲצוֹת, כְּדִי לְהַרְחִיק אֶת הָאָדָם מִן הָעֵבִירָה: ב מֵאִמְתִּי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשַׁחֲרִית. מְשִׁיכִיר בֵּין תְּכֵלֶת לְלֶבֶן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, בֵּין תְּכֵלֶת לְכֶרֶתִי. (וְגוֹמְרָה) עַד הַנֶּחֱמָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, עַד שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת, שְׁכֵן דְרָךְ בְּנֵי מְלָכִים לְעֲמוּד

(2) From which time are we to recite the *shema* in the morning? When [there is enough light so that] one can distinguish between [the] blue [strands] and [the] white [strands of the *tzitzit*]. Rabbi Eliezer says: Between [the colors] blue and green [and one may recite it] until sunrise. Rabbi Yehoshua says: Until the third hour [of the day], since it is the habit [of the children] of kings to rise at the end

רבנו עובדיה מברטנורא

סבירא להו, והא דקאמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה, וחיובים אתם לקרות: ולא זו בלבד. כולה מילתא דרבן גמליאל היא דאמר לבניו: הקטר חלבים. של קרבנות: ואברים. של עולת תמיד של בין הערבים שנזרק דמו ביום, מצוה להעלות הנתחים כל הלילה, דכתיב (ויקרא ו:), היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר: וכל הנאכלין ליום אחד. כגון תודה, וחטאת ואשם וכיוצא בהם, שהם נאכלים ליום ולילה, זמן אכילתן עד שיעלה עמוד השחר והוא המביא לידי נותר: אם כן למה אמרו חכמים עד חצות. בק"ש ובאכילת קדשים, אבל בהקטר חלבים ואברים לא אמרו בו חכמים עד חצות כלל, ולא נקט ליה הכא אלא להודיע שכל דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה: כדי להרחיק את האדם מן העבירה. שלא יבוא לאכלן אחר שיעלה עמוד השחר ויתחייב כרת. וכן בקריאת שמע שלא יאמר עדיין יש לי שהות ותעבור עונתה: ב בין תכלת ללבן. בין חוטי תכלת לחוטי לבן שבציצית. פירוש אחר, גיזת צמר שצבעה תכלת ויש בה מקומות שלא נקלט הצבע יפה ונשאר לבן: בין תכלת לכרתי. צבע התכלת קרוב לגוון של כרתי, כרישין שקורין פורו"ש בלע"ז: עד שלש שעות. ביום. עד סוף שעה שלישית, שהוא רביע היום בזמן שהימים והלילות שוים. ולעולם זמן ק"ש הוא עד רביע היום, בין שהימים ארוכים בין קצרים. וכן הא דתנן לקמן תפלת השחר עד ד' שעות ביום, היינו עד שלישי היום. וד' שעות דנקט, לפי ששליש היום

of the third hour [therefore it is within the time limit of “and speak of them ... when you arise” [referring to the recital of *shema* (Deuteronomy 6:7) i.e., when all men, even late risers such as princes arise from their beds]. He who reads [the *shema*] later [than the allotted time period] has not thereby forfeited [the preceding and succeeding blessings (see Mishnah 4)], but rather, he is as one who is reading the Torah instead [i.e., he has not performed his obligation of reciting *shema* in its proper time, rather he has read

בְּשֵׁלֶשׁ שָׁעוֹת. הַקּוֹרֵא מִכָּאן וְאֵילָף לֹא הִפְסִיד, כְּאֵדָם הַקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה: גַּ בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, בְּעֶרְבַּ כָּל אָדָם יִטּוּ וַיִּקְרְאוּ, וּבִבְקֹרֶי יַעֲמִדוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ו') וּבְשֹׁכְבֶךָ וּבְקוֹמְךָ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, כָּל אָדָם קוֹרֵא כְּדַרְכוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שֵׁם) וּבִלְכֶתֶךָ בְּדַרְךָ. אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר וּבְשֹׁכְבֶךָ וּבְקוֹמְךָ, בְּשַׁעַה שֶׁבָּנִי אָדָם שׁוֹכֵבִים, וּבְשַׁעַה שֶׁבָּנִי אָדָם עוֹמְדִים. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן, אֲנִי הֵייתִי כֹּא בְּדַרְךָ, וְהִטְתִּי לְקִרְוֹת, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׂמַאי, וְסַכַּנְתִּי בְּעֲצָמֵי מַפְנֵי הַקְּסָטִים. אָמְרוּ לוֹ, כְּדֵי הֵייתִי לְחֹב

from the Torah the verses in Deuteronomy of *shema*].

(3) The School of Shammai maintain: In the evening everyone should lie down and recite [*shema*], and in the morning they should stand up, because it states: “And when you lie down and when you rise up” (Deuteronomy 6:7), but the School of Hillel say: All should read just in the position in which they happen to be [whether it be standing, sitting, reclining, or walking], as it is said: “And when you walk on the way” (Deuteronomy 6:7). If so, why does it say: “And when you lie down and when you rise up”? [The intent being] at the time when people [usually] lie down and at the time when people [generally] arise. Rabbi Tarfon said: I happened to be returning en route and I lay down to recite [the *shema*] according to the view of the School of Shammai, when suddenly I found myself in danger from thieves. They [the Sages] said to him: You [would have] deserved to have been killed [and had you been murdered, you would be punished for unnecessarily jeopardizing yourself, in the World to Come] because

רבנו עובדיה מברטנורא

הוא ד' שעות בזמן שהימים והלילות שוין. וכל מקום שנזכר במשנה כך וכך שעות ביום, על דרך זה אתה צריך לחשוב ולדון. זו הבנתי מפירושי הרמב"ם ונתקבל לי. וטעמא דר"י דאמר עד שלש שעות ביום, שכן דרך בני מלכים שאין עומדים ממתתן עד סוף שעה שלישיה, ורחמנא דאמר ובקומך, עד שעה שכל בני אדם עומדים ממתתן קאמר, והלכה כרבי יהושע. ומיהו לכתחילה צריך לכיוון לקרות ק"ש עם הנץ החמה כמו שהיו הוותיקים עושים: לא הפסיד. כלומר לא הפסיד מלברך לפנייה ולאחריה, אלא אע"פ שעברה עונתה קורא ומברך לפנייה ולאחריה: כאדם הקורא בתורה. אע"פ שלא יצא ידי חובת ק"ש בעונתה, יש לו קבול שכר כקורא בתורה: ג יטו. על צדיהם. דכתיב בשבכך, דרך שכיבה: יעמדו. דכתיב ובקומך, דרך קימה: כדרכו. בין בקימה, בין בישיבה, בין בשכיבה, בין

you transgressed the decision of the School of Hillel.

(4) In the morning, one recites two benedictions before [the *shema*, i.e., *yotzeir hameorot* and *haboheir beamo Yisrael beahavah*] and one [benediction] following [the *shema*, i.e., *ga'al Yisrael*], while, in the evening, two [benedictions are recited] prior [to the *shema*, i.e., *hama'ariv*

aravim and *oheiv amo Yisrael*] with two following [the *shema*, i.e., *ga'al Yisrael* and *shomeir amo Yisrael la'ad*], one long [i.e., opening and closing with a "Blessed are You" format, referring to *yotzeir or* and *ma'ariv aravim*] and one short [i.e., only closing with the "Blessed are You" format, e.g., *ahavah rabbah* and *ahavat olam*]. Where they [the Sages] declared [that the benediction] must be long, it is not permissible to be made short; [where they declared] to be short, it is not permissible to be made long; [where they said] to conclude [with the "Blessed are You" format], it is forbidden not to conclude with it; and [where they said] not to conclude [with a "Blessed are You" format such as, the blessing recited over fruit and prior to performing a *mitzvah*], it is forbidden to conclude it [with this format].

(5) We are obligated to mention the exodus from Egypt [i.e., the section of *tzitzit* in the *shema*] at night [even though one is not obligated to wear *tzitzit* at night, however, since we mention the exodus of Egypt in this section, we therefore include its recitation in the evening *shema*]. Rabbi Elazar ben Azariah said: [Although] I appear as though I were a man of seventy, yet I was unable to

רבנו עובדיה מברטנורא

בהליכה: כדו היית. ראוי היית ליהרג, ואם היית מתחייב בנפשך: ד שנים לפניו. יוצר אור ואהבה: ואחת לאחריה. אמת ויציב: ובערב. מברך שנים לפניו. מעריב ערבים ואהבת עולם: ושנים לאחריה. אמת ואמונה והשכיבנו: אחת ארוכה ואחת קצרה. אשתים שלפניה קאי, יוצר אור ארוכה, שפותחת בברוך וחותמת בברוך, וכן מעריב ערבים. אהבה קצרה, שחותמת בברוך ואינה פותחת בברוך: לחתום. בברוך: שלא לחתום. כגון ברכת הפירות וברכת המצות: ה מזכירין יציאת מצרים בלילות. פרשת ציצית אומרים אותה בקריאת שמע של ערבית ואף על פי שאין לילה זמן ציצית, דכתיב וראיתם אותו, פרט לכסות לילה, אומרים אותה בלילה מפני יציאת מצרים שבה: כבן שבעים שנה. הייתי נראה זקן. ולא זקן ממש, אלא שהלבינו שערותיו יום

בעצמך, שעברת על דברי בית הלל: ד בשחר מברך שנים לפניו ואחת לאחריה, ובערב שנים לפניו ושנים לאחריה. אחת ארכה ואחת קצרה. מקום שאמרו להאריך, אינו רשאי לקצר. לקצר, אינו רשאי להאריך. לחתם, אינו רשאי שלא לחתם. ושלא לחתם, אינו רשאי לחתם: ה מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי

prevail over the Sages, that the [section containing the] exodus of Egypt should be recited at night, until Ben Zoma deduced it from the verse: "That you will remember the day when you went out of the land of Egypt all the days of your life." "The days of your

life' implies the days only, while the phrase 'all the days of your life' includes the nights as well. But the Sages say: "The days of your life" implies this life, "All the days of your life" implies the days of the Messiah.

רבנו עובדיה מברטנורא

שמינו אותו נשיא, כדי שיראה זקן וראוי לנשיאות. ואותו היום דרש בן זומא מקרא זה: ולא זכיתי. לא נצחתי לחכמים. ודומה לו בש"ס בפרק בנות כותים (דף לח), בהא זכנהו רבי אליעזר לרבנן, כלומר נצחם:

שְׁתֵּאמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלַיְלוֹת, עַד שְׁדַרְשָׁה בֶּן זוּמָא, שֶׁנֶּאמַר (דברים טז) לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ, הַיָּמִים. כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, הַלַּיְלוֹת. וְחֻכְמָיִם אוֹמְרִים, יְמֵי חַיֶּיךָ, הָעוֹלָם הַזֶּה. כָּל (יְמֵי חַיֶּיךָ), לְהַבִּיא לַיְמוֹת הַמְּשִׁיחַ:

Mishnah Shabbat, chapter 21

משנה שבת פרק כא

(1) A man may pick up his son [in a private domain such as his house, even though] he has a stone in his hand [and is, in effect, moving the stone which is *muktzah*. However, had there been a coin in his hand, this would be prohibited lest the child drop the coin and the father automatically pick it up]. And [one may pick up] a basket [containing fruit that would spoil if dumped on the ground] with a stone in it (see Tosfot Yom Tov and Rambam Hilchot Shabbat 25:16); and defiled *terumah* may [only] be handled [when they are] together with pure [*terumah*] or with *hullin*. [If *terumah* fell into other produce the admixture is all treated as *terumah* and may only be eaten by a priest, except where one part *terumah* got mixed into a hundred parts produce of *hullin*. It then becomes neutralized and may be eaten after one part is removed and later given to the priest (see Terumot 4:7).] Rabbi Yehudah says: One may also remove the [one part] admixture [of *terumah* in *hullin*] when one [part is neutralized] in one hundred [parts. Rabbi Yehudah maintains that we view distinctly the extra part to be removed and therefore, it is not considered as fixing the produce on the Sabbath; the *Tanna Kamma* argues and maintains that it is considered fixing and is thus prohibited; the *halahah* follows this view].

(2) If a stone [which is *muktzah*] is on the mouth of a barrel [of wine, which one wants to drink], he may tilt it on its side [thereby moving the *muktzah* indirectly] so that it falls off. If it [the barrel] is [standing] among [other] barrels [and he

רבנו עובדיה מברטנורא

א נוטל אדם את בנו והאבן בידו, וכלכלה ותוכה. בחצר: והאבן בידו. ולא אמרינן דמטלטל לאבן; כלכלה. סל: והאבן בתוכה. והוא שיהיו פירות בסל, שאם אין בו פירות נעשה בסיס לדבר האסור ואסור לטלטלו. וצריך נמי שיהיו בתוכו פירות שאם ישליכם בארץ ימאסו, כגון תותים וענבים וכיוצא בהם, אבל אם היו בו פירות כגון אגוזים ושקדים, מנער את הפירות והן נופלים. ופירות הנמאסים נמי כגון תותים וענבים אם אפשר לסלקם לצדי הכלכלה ולנער האבן לבדה ולהשליכה, אסור לטלטלה עם האבן. ומתניתין איירי כגון שנפחת מצדי הכלכלה או שוליה והאבן דופן לה שאי אפשר להשתמש בכלכלה בלא האבן; תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין. אגב הטהורה ואגב החולין, אבל טמאה באנפי נפשה לאו בת טלטול היא: אף מעלין את המדומע באחד ומאה. סאה של תרומה שנפלה במאה סאים של חולין, מותר להעלות לסאה של תרומה מהן בשבת ויהיו כולן חולין ומותרים לזרים, ולא אמרינן מתקן הוא, דתרומה שנפלה בחולין חשבינן לה כאילו מונחת לבדה ואינה מעורבת, וכשעולה באחד ומאה התרומה עצמה שנפלה עולה, הילכך לאו מתקן הוא. ואין הלכה כרבי יהודה: **ב מטה**

fears that the stone may fall on another barrel, and break it], he lifts it out [from among the other barrels and then] tilts it on its side so that it falls off. If money is lying on a pillow [and he needs the pillow; if he needed the area underneath the pillow he would be allowed to lift the whole], one shakes the pillow so that it falls off [this is referring to the case where one accidentally left the money on the pillow before the Sabbath; however, if he placed it intentionally on the pillow, the pillow becomes a *basis ledavar assur* — a base for something prohibited and thus becomes *muktzah* in its own right]. If there is waste upon it, one wipes it off with a rag [but one may not pour water over it since soaking cloth is considered as if washing it, which is prohibited]; if it was made of leather [which does not absorb], water is poured over it until it disappears [scrubbing, however, is not permitted even on a leather pillow].

(3) The School of Shammai [the Gemara reverses the order to the School of Hillel] say: One may remove bones and [nut] shells from the table [since the bones are edible for dogs and the shells for cattle, they are therefore not *muktzah*]; but the School of Hillel [according to the reversed order this should read, the School of Shammai] rule: One lifts the whole table board and shakes it [since the table board is considered a vessel and is not *muktzah*; however, the bones or shells themselves, are indeed *muktzah*. Since they didn't exist in their present state before the Sabbath they are considered *nolad* — just having been

רבנו עובדיה מברטנורא

על צדה. מטה החבית על צדה אם צריך לטול מן היין והאבן נופלת, ולא ישול אותה בידים: **היתה בין החביות.** ומתירא שלא תפול האבן על החביות ותשברם, מגביה לחבית כולה ומסלקה מבין החביות ושם מטה אותה על צדה: **נוער את הכר והן נופלות.** כשהוא צריך לכוז ואינו צריך למקום הכר. אבל אם צריך למקומו, מגביה הכר עם המעות שעליו. ולא אמרן אלא כששכח המעות על הכר מערב שבת, אבל הניחן שם במתכוין נעשה הכר בסיס לדבר האסור ואסור לטלטלו ולא לנער המעות שעליו: **לשלשת.** דבר של טנוף כגון רוק או רעי או צואה: **מקנחה בסמרטוט.** ולא יתן עליה מים, דסתם כר של בגד הוא ובגד שרייתו במים זהו כבוסו: **היתה על כר של עור.** דלאו בר כבוס הוא: **נותן עליה מים עד שתכלה.** ותלך השלשת. אבל כבוס ממש לא, דהואיל וסתם כרים וכסתות רכים נינהו שייך בהו כבוס בעורות רכים. ומיהו שרייתן לא זהו כבוסן: **ג בית שמאי אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין.** בגמרא קאמר שאין אנו סומכין על משנתנו כמות שהיא שנויה, אלא מוחלפת השיטה. שביית הלל אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין,

born and are *muktzah*]. One may remove crumbs from the table [even if] less than the size of an olive and the pods of peas and lentils, because they are [useful as] food for animals [and not *muktzah*]. [Regarding the usage of] a sponge [to wipe off the table]; if it has a leather handle [so that by handling it he will not necessarily squeeze water out of it], one may wipe [the table] with it; if not [and one would definitely squeeze out the water], one may not wipe [the table] with it. [The Sages maintain that when dry] in either case, it [whether, or not, it has a leather handle] may be handled on the Sabbath [since it is definitely a vessel and not *muktzah*] and [even so] it is not susceptible to defilement [since it is not a vessel of wood, garment, sack or a metal utensil (see Numbers 31:20-22)].

מעבירין מעל השלחן פרוורין פחות מכזית ושער של אפונין ושער של עדשים, מפני שהוא מאכל בהמה. ספוג, אם יש לו עור בית אחיזה, מקנחין בו, ואם לאו, אין מקנחין בו. (וחכמים אומרים) בין כך ובין כך, נטל בשבת, ואינו מקבל טמאה:

רבנו עובדיה מברטנורא

ובית שמאי אומרים מסלק את הטבלא, שיש עליה תורת כלי, אבל לא יטלטל העצמות והקליפין בידים, דבית הלל כרבי שמעון ובית שמאי כרבי יהודה. ומיהו לא שרו בית הלל אלא בעצמות וקליפין דחזו למאכל בהמה אע"ג דלא חזו למאכל אדם, אבל אי לא חזו אף למאכל בהמה מודו בית הלל דאסורים לטלטל, דבכהאי גוונא אפילו רבי שמעון מודה: מעבירין מעל השלחן פרוורין פחות מכזית. אפילו פחות מכזית, וטעמא כדמפרש בסמוך שהן ראויין למאכל בהמה: ושער של פולין. שרביטים שהקטנית גדל בהן: עור בית אחיזה. בית אחיזה של עור שיאחזו בו: אין מקנחין בו. כששאוהו נסחט בין אצבעותיו, והוי פסיק רישיה ולא ימות, דמודה ביה רבי שמעון: בין כך ובין כך. בין יש לו בית אחיזה בין אין לו בית אחיזה: נטל בשבת. כשהוא נגוב: ואינו מקבל טמאה. דאינו לא כלי עץ ולא בגד ולא שק ולא מתכת:

משנה שבת פרק כב

Mishnah Shabbat, chapter 22

(1) If a barrel [of wine or other produce] broke [on the Sabbath before he had any of his meals], one may save from it food [sufficient] for three meals [only]. The Rabbis feared that, in a panic to save what he could, he would carry into a public domain.

א חבית שנגשרה, מצילין הימנה מזון שלש סעודות, ואומר לאחרים, בואו והצילו לכם, ובלבד שלא יספג. אין סוחטין את הפרות להוציא מהן משקין, ואם יצאו מעצמן, אסורין. רבי יהודה אומר, אם לאכלין, היוצא מהן מתר, ואם למשקין, היוצא מהן אסור.

Therefore, the Rabbis limited what he can save to three meals if collected in several utensils, or as much as fits into one utensil, and he [the owner] can say to others: Come and save for yourselves [three meals' worth], provided that he does not sponge it up [and then let it drip into a container. Even though he may have a sponge with a leather handle which will not squeeze the sponge, this is still considered a weekday activity and therefore prohibited]. Fruit may not be squeezed in order to extract their juice [this is prohibited under the labor category of threshing]; and even if they flowed of their own accord, they are [still] prohibited [the Rabbis prohibited this in the case of mulberries and pomegranates as a precaution, lest he come to squeeze out the juice]. Rabbi Yehudah says: If [they, i.e., all fruit including mulberries and pomegranates were intended] to be eaten [as fruit], then that which flows from them is permitted [since he wants to eat them, he will not come to squeeze out the juice, (with the exception of olives and grapes for even if he wants to eat them, one may yet come to squeeze them, since their primary purpose is for squeezing)]; but if [the mulberries and pomegranates were] for liquids [he intended to drink them], then that which flows

רבנו עובדיה מברטנורא

א מצילין מזון שלש סעודות. ואפילו בכלים הרבה, דאילו בכלי אחד אמרן בפרק כל כתבי דכמה דבעי מציל: לכם. כל אחד מזון שלש סעודות: ובלבד שלא יספוג. שלא ישם ספוג לשאוב היין ולחזור ולהטיף, ואף על פי שיש לספוג בית אחיזה דליכא חשש סחיטה, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול. ואפילו ליקח בידו שמן ודבש שהן עבים ונדבקים ולקנח ידו בשפת הכלי אסור, שלא יעשה כמעשה חול: אין סוחטין את הפירות. דהוי ליה מפרק, תולדה דדש: אסורין. גזירה שמא יסחוט לכתחלה: רבי יהודה אומר אם לאוכלין. היו אותן פירות מכונסים: היוצא מהן מותר. דלא ניחא ליה במה שזבו וליכא למיגור בהו שמא יסחוט: ואם למשקין. היו מכונסין, דניחא ליה במאי דנפיק מנייהו: היוצא מהן אסור. גזירה שמא יסחוט. ובזיתים וענבים מודה רבי יהודה לחכמים דאף על גב דכנסן לאוכלים היוצא מהן אסור, כיון דדרבן לסחיטה קיימי, כי אתו לידי משקה יהיב דעתיה בהכי. ובשאר מיני פירות מודים חכמים לרבי יהודה, כיון דלאו דרבן לסחיטה. לא נחלקו אלא

from them is prohibited. [The Gemara explains that in the case of fruit usually used for eating, the Rabbis also agree that juice which flowed on its own, is permitted. The dispute between the Rabbis and Rabbi Yehudah is only regarding mulberries and pomegranates, since sometimes they are used for their juice]. Honeycombs which are crushed [to release their honey] before the Sabbath

and it [the honey] then oozed on its own [on the Sabbath, the honey] is forbidden [lest one come to crush the honeycomb on the Sabbath]; but Rabbi Eliezar (see Tosfot Rabbi Akiva Eiger) permits it [the *halachah* follows Rabbi Eliezar and we do not fear lest someone crush it on the Sabbath].

(2) Whatever [food] was cooked in hot water before the Sabbath may be soaked [again] in hot water on the Sabbath [even in a *kli rishon* — a vessel once removed from the fire and still capable of cooking even if not directly on the fire. The reason being that we say *ain bishul ahar bishul* — there is no cooking after cooking]; but, whatever was not cooked in hot water before the Sabbath may [only] be rinsed with hot water on the Sabbath, with the exception of year-old salted [pickled] fish, small, salted fish and the *kulias* of Spain [a type of fish with a very thin skin], because their rinsing [in hot water cooks them and] completes their preparation.

(3) One may break open a cask in order to eat dried figs from it [since this is destructive], provided that he does not intend making it into a utensil [i.e., making a proper opening in the cask which is not a destructive act]. [A cask was usually covered with a clay stopper and sealed all around with wax or tar.] One may not make a hole in the stopper [rather, he must remove the entire stopper];

רבנו עובדיה מברטנורא

בתותים ורמונים, דר' יהודה מדמה להו לשאר פירות וחכמים מדמו להו לזיתים וענבים. והלכה כרבי יהודה: **חלות דבש**. כשהן מרוסקין זב הדבש מעצמו מתוך השעוה ואין דרך לסחטו, הילכך ר"א מתיר. וחכמים אוסרים, גזרו אטו שאינן מרוסקין. והלכה כר"א: **ב כל שבא בחמין**. שנתבשל: **מדיחין**. דהדחתו אינה בשולו, אבל לא שורין: **חויץ מן המליח הישן**. דג מליח שעברה עליו שנה משנמלח: **וקוליס האספנין**. דג שקליפתו דקה, והדחתו בחמין הוא גמר בשולו: **ג שובר ארם את החבית**. מפני שהוא מקלקל: **ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי**. לעשות לה פה נאה: **אין נוקבין**

חלות דבש שרסקון מערב שבת ויצאוי מעצמן, אוסרים. ורבי אליעזר מתיר: **ב כל שבא בחמין מערב שבת**, שורין אותו בחמין בשבת, וכל שלא בא בחמין מערב שבת, מדיחין אותו בחמין בשבת, חויץ מן המליח הישן (ודגים מלוחים קטנים) וקוליס האספנין, שהדחתן זו היא גמר מלאכתן: **ג שובר אדם את החבית לאכל הימנה גרוגרות**, ובלבד שלא יתכוין לעשות כלי. ואין נוקבים מגופה של חבית, דברי רבי

these are the words of Rabbi Yehudah; but the Sages permit it [since one does not want dirt to fall in, it is unusual to make a mouth in a stopper on its top and therefore, this is not considered making a vessel]. However, one must not pierce it [the stopper] on its side, while if it is perforated, one may not place wax upon it, because he smooths it [over the hole to seal it and this is prohibited as a subcategory of *memaheik* — smoothing skins by removing fur]; Rabbi Yehudah says: [Such] an incident came before Rabbi Yohanan ben Zakkai in Arav and he said: I fear on his account [that he may be liable] to a sin-offering [for smoothing wax over the opening].

(4) A cooked dish may be placed in a pit for it to be guarded [against spoiling in the heat, and we do not fear lest he smooths out the bottom of the pit so the pot can stand straight], and good [drinkable] water into [a pool of] stale water for it to be cooled, and cold water [may be placed] in the sun for it to be heated [and we do not fear that one may come to place a bottle of water in hot ashes]. If one's garments fell into water [while] on the road, he may walk in them without fear [lest people suspect him of washing his clothes]. When he reaches the outermost courtyard [of the city where he need not fear that his clothes will be stolen] he

רבנו עובדיה מברטנורא

מגופה. הדבוקה בפי חבית, אלא נוטל את כולה, דכי נקיב לה מתקן פתחא הוא: רבי יוסי מותר. דאין דרך פתח חבית בכך. והלכה כרבי יוסי: ולא יקבנה מצדה. כלומר, הא דשרי רבי יוסי להיות נוקב את המגופה, לא שרי אלא למעלה בראש המגופה, דלאו אורחא למעבד פתחא התם אלא נוטל כל המגופה; אבל מצדה, זמנין דעביד ליה לנקב בצד המגופה משום פתחא, ואינו רוצה לפתחה למעלה שלא יפלו צרורות או עפר ביין: ממרח. ויש כאן משום ממחק: בערב. שם מקום: חוששני לו מחטאת. אם מירח השעוה לדבקה בדופני הכלי סביב הנקב: ד לתוך הבור. שאין בו מים: שיהא שמור. שלא יסריח מחמת החום. והא קמשמע לן דלא חיישינן דלמא אתי לאשווי גומות שבקרקעית הבור כדי שיהא שוה להושיב שם הקדירה: ואת המים היפים. הראויים לשתיה: ברעים. בתוך מקוה מים רעים שאינן ראויין לשתיה. ומילתא דפשיטא היא ומשום סיפא נקט לה, דתנן ואת הצוננין בחמין בשביל שיחמו, מהו דתימא נגזור דלמא אתי לאטמוני ברמץ, קמשמע לן: מי שנשרו כליו. שנפלו במים בשבת: מהלך עמהן ואינו חושש. שמא יחשדו אותו שכבסן: הגיע

may spread them out in the sun [to dry], but not in view of the people [lest they suspect him of washing his clothes. However, the *halachah* does not follow this Mishnah, since anything the Rabbis prohibited for the sake of appearances is also prohibited to perform even in private].

(5) If one bathes in the water of a pit or in the [hot] water of Tiberias and dries himself even with ten towels, he may not carry them [home] in his hand [even where he is permitted to carry, since he may come to wring them out. The Mishnah uses the example of the waters of Tiberias since bathing in the waters of a bathhouse was prohibited by the Rabbis because the attendants would heat them on the Sabbath]. However, ten men may dry their faces, hands, and feet on one towel and carry it in their hands [each will remind the other that it is forbidden to wring out the towel].

(6) One may oil and [lightly] massage [the body]. But one may not knead [strongly] or scrape [the skin with a scraper, since these are weekday activities]. One must not go down to Pulima [according to the version of the Bartenura, an area in a valley filled with water, underneath which there is quicksand, and if one were to sink in it, he would not be able to extricate himself without the assistance of many people], nor may one induce vomiting [by ingesting an emetic, being

רבנו עובדיה מברטנורא

לחצר החיצונה. הסמוכה למבוא העיר שהוא מקום המשתמר: שוטחן בחמה. ליבשן: אבל לא כנגד העם. שיחשדוהו שכבסן. ומשנה זו דחוייה היא, שהלכה בידינו כל דבר שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור, הלכך אסור לשטחן אפילו שלא כנגד העם: ה' ונסתפג. וקנה: אפילו בעשר אלונטיות. סדינים שמקנחין בהן, ונסתפג בהן זה אחר זה, אע"ג דלא נפיש מיא בכל חד וחד אפילו הכי לא יביאם בידו לתוך ביתו אפילו על ידי עירוב, שאין כאן איסור הוצאה אלא גזירה שמא ישכח ויסחטם בבואו: אבל עשרה בני אדם. הואיל ומרובין הם מדברי אהרדי. ואפילו חדא אלונטית לעשרה בני אדם, דהשתא נפיש בה מיא, אפילו הכי מביאין אותה בידם ולא גזרינן שמא יסחטוה, הואיל ומרובין הן: פניהם ידיהם ורגליהם. אורחא דמלתא נקט, והוא הדין לכל גופן. ואין הלכה כמשנה זו, אלא אפילו אחד מביא בידו אלונטית שנסתפג בה ולא חיישינן שמא יסחוט: ו סכין. שמן בשבת: וממשמשיין. ביד על כל הגוף להנאה: אבל לא מתעמלין. לשפשה בכח: ולא מתגרדין. במגרת, ודומה לו (איוב ב) ויקח לו חרש להתגרד בו, משום דהוי כעובדא דחול: אין יורדין לפולימא. בקעה מלאה מים ותחתיה טיט כמו דבק, ויש בה מקומות שיטבע הרוחץ שם באותו טיט וידבק בו ואינו יכול לעלות עד שיתקבצו בני אדם ויעלוהו בקושי גדול ובדוחק. פירוש

החיצונה, שוטחן בחמה, אכל לא כנגד העם: ה' הרוחץ במי מערה ובמי טבריא ונסתפג, אפילו בעשר אלונטיות, לא יביאם בידו, אכל עשרה בני אדם מסתפגין באלונטית אחת פניהם ידיהם ורגליהם, ומביאין אותה בידן: ו סכין וממשמשיין (בבני מעים), אכל לא מתעמלין ולא מתגרדין. אין יורדין לקורדימא, ואין עושיין אפקטויזין, ואין

similar to taking medicine], nor may one straighten an infant[’s limbs, i.e., the vertebrae in the spine may not be reset, if they become dislocated] nor may one reset a broken bone [the *halachah* is that one may reset a bone on the Sabbath]. If one dislocated his hand or foot, he may not massage it violently in cold water but may bathe it in the usual way, and if it heals, it heals.

רבנו עובדיה מברטנורא

אחר, בקעה שטיט שלה מחליק והרוחץ שם נופל ובגדיו נושרים במים ואתי לידי סחיטה: אפקטויזין. להקיא. ופירשו, אפיק טוי זיין. כלומר, להוציא המזון ממקום בשולו שהיא האצטומכה. אפיק, מוציא. טוי, מתבשל, צלי אש מתרגמין טוי נור. זיין, מזון. ודוקא לשתות משקה שמביאו להקיא הוא שאסור בשבת, אבל להכניס אצבעו תוך פיו כדי להקיא מותר. והיכא דאית ליה צערא ואם יקיא יתרפא, מותר אפילו על ידי משקה: ואין מעצבין את הקטן. לתקנו ולישב עצמותיו וחוליות שדרתו, משום דמחזי כבונה. ולא אמרן אלא לאחר זמן, אבל ביום לידה שרי: מעצבין. לשון ידיך עצבוני ויעשוני (איוב י'): ואין מחזירין את השבר. עצם שנשבר. ואין הלכה כמשנה זו, אלא הלכה מחזירין את השבר בשבת: שנפרקה ידו. שיצא העצם מן הפרק שלו: לא יטרפם. לשון ביצים טרופות בקערה. שמשטף (בבבב) על מקום השבר, דמחזי דלרפואה קעביד:

Mishnah Sotah, chapter 8

משנה סוטה פרק ח

(1) At the time when the [priest] anointed for battle addresses the people, he speaks in the Holy tongue [Hebrew], as it is said: “And it will be, when you approach the battle, that the priest will come near” — i.e., the anointed for battle — “and speak to the people” — i.e., in the Holy tongue — “and he will say to them, ‘Hear, O Israel, [this day you are approaching the battle against your enemies]’” (Deuteronomy 20:2-3) — “against your enemies,” but not against your brethren, not Yehudah against Shimon, nor Shimon against Binyamin, so that if you fall into their hand [i.e., one Israelite into the hand of another Israelite], they shall have mercy on you, as it is said: “And the men that were mentioned by name rose up, and took the captives, and, with the spoil, clothed all that were naked among them, and arrayed them, and shod them, and gave them to eat and to drink, and anointed them, and carried all the feeble of them on donkeys, and brought them to Jericho, the city of palm trees, to their brethren; then they returned to Samaria” (II Chronicles 28:15) Against your enemies do you march, so that if you fall into their hand they will have no mercy on you. “Do not let your hearts be faint; fear not, and do not be alarmed [or terrified because of them].” (Deuteronomy 20:3) “Do not let your hearts be faint” — at the neighing of the horses and the brandishing of swords; “fear not” — the clanging of the shields and the spear-like weapons [used to pry loose and smash rocks upon the enemy]; “and do not be alarmed” — at the sound of trumpets;

רבנו עובדיה מברטנורא

א משוח מלחמה. ודבר אל העם בלשון הקודש. נאמר כאן (דברים כ) ודבר אל העם, ונאמר להלן (שמות י"ט) משה ידבר, מה להלן בלשון הקודש אף כאן בלשון הקודש: לכל כושל. כל הכושלים שאינן יכולין ללכת ברגליהן: הגפת תריסין. הכאת המגינים זו בזו להשמיע קול ולאיים: הקלגסין.

א משוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם, בלשון הקודש היה מדבר, שנאמר (דברים כ) והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן, זה כהן משוח מלחמה. ודבר אל העם, בלשון הקודש. ואמר אליהם (שם) שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, ולא על אחיכם, לא יהודה על שמעון, ולא שמעון על בנימין, שאם תפלו בידם ירחמו עליכם, כמה שנאמר (דה"ב כח) ויקומו האנשים אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מערמיהם הלבישו מן השלל וילבשום וינעלום ויאכלום וישקום ויטכום וינהלום בחמרים לכל כושל ויביאום ירחו עיר התמרים אצל אחיהם וישבוו שמרון. על אויביכם אתם הולכים, שאם תפלו בידם אין מרחמין עליכם. (דברים כ) אל ירד לבבכם אל תיראו ואל תחפזו וגו'. אל ירד לבבכם, מפני צהלת סוסים וצחצוח חרבות. אל תיראו, מפני הגפת תריסין ושפעת הקלגסין. אל תחפזו, מקול קרנות.

or terrified” — at the sound of battle cries. “For the Lord your God is the one Who goes with you” (ibid., verse 4) — they come [relying] on the might of flesh and blood, but you come [relying] on the Might of the Omnipresent. The Philistines came [relying] on the might of Golyat [Goliath], but what was his fate? In the end he fell by the sword, and they fell with him. Bnei Ammon came [relying] on the might of Shovach, but what was his fate? In the end he fell by the sword, and they fell with him. But with you it is otherwise, “For the Lord your God is the one Who goes with you, to fight for you ...” — this [alludes to] the camp of the Ark [i.e., the Israelite army which was accompanied by the

Levites who carried the Ark].

(2) “And the policemen will speak to the people, saying, 'What man is there who has built a new house, and has not [yet] dedicated it? Let him go and return to his house ...!'” (ibid., verse 5) It is all the same whether he built a barn for straw, a stable for cattle, a shed for wood, or a storehouse; it is all the same whether he built, purchased, inherited it, or if someone had given it to him as a present [as long as it is new to him, he is exempt from military service]. “And what man is there who has planted a vineyard, and has not [yet] redeemed it?” (ibid., verse 6) It is all the same whether he planted a vineyard or planted five fruit trees [the minimum to warrant an exemption] and even of five species; it is all the same whether he planted, bent [the vines under the earth, and the vines grow forth], or grafted it, or whether he purchased, inherited, or someone had given it to him as

רבנו עובדיה מברטנורא

מקלות שראשיהן עקומים ומכין בהם על גבי אבנים והם מנתזים על האויבים: **שוכך**. שר צבא הדריעור בשמואל (ב' י"ט): **ב אחד הבונה ואחד הלוקח**. בית בנוי, שהרי אצלו הוא חדש: **ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל**. דבהכי הוי כרם, שתיים כנגד שתיים, ואחת יוצאת זנב: **ואפילו מחמשה**

אל תעצו, מפני קול צוחות. כי ה' אלהיכם ההלך עמכם, הן באין בנצחוננו של בשר ודם, ואתם באים בנצחוננו של מקום. פלשתים באו בנצחוננו של גלית, מה היה סופו, לסוף נפל בתרב ונפלו עמו. בני עמון באו בנצחוננו של שוכך, מה היה סופו, לסוף נפל בתרב ונפלו עמו. ואתם אי אתם כן. כי ה' אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם וגו', זה מתנה הארון: **ב** (שם) ודברו השטרים אל העם לאמר מי האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו וגו', אחד הבונה בית התכן, בית הבקר, בית העצים, בית האוצרות. אחד הבונה, ואחד הלוקח, ואחד היורש, ואחד שנתן לו מתנה. (שם) ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו וגו', אחד הנוטע הכרם ואחד הנוטע חמשה אילני מאכל, ואפילו מחמשת מינין, אחד הנוטע, ואחד המבריך, ואחד המרכיב, ואחד הלוקח, ואחד היורש, ואחד

a present. "And what man is there that has betrothed a woman ...?" (ibid., verse 7) It is all the same whether he betrothed a virgin or a widow, or even a *shomeret yibum* [a childless widow waiting for her brother-in-law], or even if a man heard that his brother had died in the battle [leaving no offspring, and he must now marry the widow], he returns home. All these hear the priest's words concerning the war regulations and return home; but they supply water and food and repair the roads [for the army].

(3) And these do not return home: the one who built a gatehouse, a canopy, or a verandah; the one who planted four fruit trees, or five trees which do not bear fruit; the one who betrothes [taking back] his divorced wife. If a High Priest betrothed a widow, or an ordinary priest betrothed a divorcee or a *halutzah*, or an ordinary Israelite betrothed a *mamzeret* or a Gibeonite woman, or the daughter of an Israelite betrothed a *mamzer* or a Gibeonite, he does not return home [because of these, since these, are illegal marriages]. Rabbi Yehudah says: Also the one who rebuilt a house upon its foundation does not return home. Rabbi Eliezer says: Also the one who built a brick house in Sharon [an area not suited for such construction, which had to be renewed periodically] does not return home.

(4) And these do not move from their place [those listed above are exempted from

רבנו עובדיה מברטנורא

מינים. מצטרפים: ג אילני סרק. כגון ארזים ושקמים שאינם עושים פרי: המחזיר את גרושתו. ואירסה, אינו חוזר, שאינה חדשה לו, וקרא כתיב אשה חדשה: אלמנה. ואירסה כהן גדול, אינו חוזר בשבילה, דכתיב ולא לקחה, והיה אפשר לומר ולא לקח, מאי לקחה, שתהא ראויה לו ללקיחה: על מכונו. סתרו ובנאו כמדה ראשונה. אינו חוזר, דלאו חדש הוא, וגרע מהלוקח והיורש: הבונה בית לבנים בשרון. מקום הוא ששמו שרון, ואין הקרקע שלו יפה ללבנים, ולא הוי דבר של קיימא, שהיו צריכין לחדשה שני פעמים כל שבע שנים: ד ואלו שאין זזין ממקומן. דהנך דלעיל הולכים עד הגבול ושם שומעין דברי כהן וחוזרים מן המערכה לתוך ארץ ישראל ואין חוזרין לבתיהן אלא עוסקים לספק מים ומזון להולכים למלחמה. ואלו אין זזין ממקומן ואפילו ללכת עד הספר ולשוב על פי כהן:

שנתן לו מתנה. (שם) ומי האיש אשר ארש אשה וגו', אחד המאיר את הבתולה, ואחד המאיר את האלמנה, אפלו שומרת יבם. ואפלו שמע שמת אחיו במלחמה, חוזר ובא לו. כל אלו שומעין דברי כהן מערכי מלחמה וחוזרין, ומספקין מים ומזון ומתקנין את הדרך: ג ואלו שאינן חוזרין, הבונה בית שער, אכסדרה, ומרפסת. הנוטע ארבעה אילני מאכל, וחמשה אילני סרק. המחזיר את גרושתו, אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתי, לא היה חוזר. רבי יהודה אומר, אף הבונה בית על מכונו, לא היה חוזר. רבי אליעזר אומר, אף הבונה בית לבנים בשרון, לא היה חוזר: ד ואלו שאין

battle at the battle-front, however they must serve in a support capacity, these however, do not go to the battle-front altogether] the one who built a new house and dedicated it [but did not live in it a year], planted a vineyard and redeemed its fruit [but not for a full year], married his betrothed, or took home his brother's childless widow [but are married less than a year]; as it is said: "He must remain free for his household for one year, [and he must make his wife happy, whom he has taken.]" (Deuteronomy 24:5) "for his household" — this [refers to] his house; "must remain free" — this

[refers to] his vineyard; and "must make his wife happy," — this [refers to] his wife; "whom he has taken" — to include his brother's childless widow. These do not supply water and food nor repair the roads [for the army].

(5) "And the policemen will speak further to the people, [and they will say, What man is there who is fearful and fainthearted?]" (Deuteronomy 20:8): Rabbi Akiva says: Fearful and fainthearted" is to be understood literally, i.e., he is unable to stand in the battle ranks and see a drawn sword. Rabbi Yose the Galilean says: "Fearful and fainthearted" alludes to a person who is afraid because of the transgressions he had committed [even Rabbinical prohibitions]; therefore the Torah connected all these [i.e., those with exemptions] with him, so that he may return home on their account [without having to reveal his transgressions]. Rabbi Yose says: A High Priest who married a widow, an ordinary priest who married

רבנו עובדיה מברטנורא

הבונה בית וחנכו. ולא דר בו עדיין שנה. וכן הנוטע כרם וחללו, ועדיין לא עברה שנה רביעית שלימה עליו: נקי יהיה לביתו. בשביל ביתו: יהיה. לריבויא הוא. הוסיף לך הכתוב יהיה אחרת להיות כזו: ה' ויספו השוטרים. על דברי כהן: בקשרי המלחמה. כשמתקשרין לעמוד צפופין שלא יפרקום אויבים: לפיכך. שהירא זהו הירא מעבירות שבידו, תלתה תורה בבנה ונטע ואירס לחזור בגללן, כדי שיתלו בכך החזרה ולא יתבייש לומר עליו מעבירות שבידו הוא ירא וחזור: ר' יוסי אומר אלמנה לכהן גדול וכו'. לר' יוסי הגלילי אפילו עבר על דברי סופרים חזור. ולר' יוסי עד שיעבור

זוין ממקומן, בנה בית וחנכו, נטע כרם וחללו. הנושא את ארוסתו, הכונס את יבמתו, שנאמר, (דברים כד) נקי יהיה לביתו שנה אחת. לביתו, זה ביתו. יהיה, זה כרמו. ושמה את אשתו, זו אשתו. אשר לקח, להביא את יבמתו. אינן מספקין מים ומזון ואינן מתקנין את הדרכים: ה' (שם כ) ויספו השוטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורך הלכב ילך וישב לביתו. רבי עקיבא אומר, הירא ורך הלכב, כמשמעו, שאינו יכול לעמוד בקשרי המלחמה ולראות חרב שלופה. רבי יוסי הגלילי אומר, ירא ורך הלכב זהו המתירא מן העבירות שבידו, לפיכך תלתה לו התורה את כל אלו, שיחזור בגללן. רבי יוסי אומר, אלמנה לכהן גדול,

a divorcee or a *halutzah*, an ordinary Israelite who married a *mamzeret* or a Gibeonite woman, and the daughter of an Israelite who married a *mamzer* or a Gibeonite — behold, this is the one who is “fearful and fainthearted” [only Biblical prohibitions].

(6) “And it will be, when the policemen finish speaking to the people, they will appoint officers of the legions at the edges of the people;” (ibid., verse 9) and at the rear of the people, they station guards; in front of them [so if anyone were to fall, they would stand

him up again], and others behind them, with iron axes in their hands, and should anyone wish to flee, they have permission to smite his thighs, because the beginning of defeat is flight. As it is said: “Israel fled before the Philistines, and there has been a great slaughter among the people,” (I Samuel 4:17) and further on it states: “And the men of Israel fled from before the Philistines and fell down slain” (I Samuel 31:1)

(7) To what does all the foregoing apply? To voluntary wars [*milhemet reshut*], but to wars commanded by the Torah [*milhemet mitzvah*, e.g., the conquest of Canaan and the annihilation of the Amalekites], all go forth, even a bridegroom

רבנו עובדיה מברטנורא

על דברי תורה, דומיא דאלמנה לכהן גדול: ו ובעקבו של עם. בסופו של עם, שמשמרים שלא יחזרו האחרונים לאחוריהם לנוס: זקפים. גבורים ממונים לכך שאם יפול אחד מן הנלחמים יעמידוהו ויזקפוהו: ואחרים מאחוריהם וכשילין של ברזל בידיהם. לשמור שלא ינוסו: כשילים. קרדומות של ברזל: לקפח את שוקיו. לחתוך את שוקיו: שתחלת ניסה נפילה. לשון מסורס הוא, שתחלת נפילה ניסה: ז בד"א. שחוזרים מן המערכה, ויש שאין זיין ממקומם. במלחמת הרשות: אבל במלחמת מצוה הכל יוצאים. מלחמת א"י ומלחמת עמלק הכל מודים שהיא חובה והכל יוצאים בה. ומלחמת בית דוד שהיא לרווחה להרחיב גבול ישראל ולקחת מס מהעמים כגון מלחמת ארם נהרים וארם צובה, הכל מודים שהיא רשות. לא נחלקו ת"ק ורבי יהודה אלא במלחמה שנלחמים ישראל עם אויביהם כדי שלא יתגברו עליהם ויצרו להם. ת"ק קרי לה מלחמת רשות וטובר שאין אדם רשאי להתבטל מן המצוה כדי להלחם במלחמה כזו. ור' יהודה סבר שגם זו מלחמת מצוה, מאחר שהוא להושיע את ישראל מיד שונאיהם, והעוסק במצוה פטור מן המצוה. ואין הלכה כר' יהודה:

from his chamber and a bride from her wedding canopy [for the women provided food for the troops]. Rabbi Yehudah said: To what does all the foregoing apply? To wars commanded

אָפּלוּ חֲתָן מִחֲדָרוֹ וְכֵלָה מִחַפְּתָהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּמַה דְּבָרִים אָמֹרִים, בְּמִלְחַמַת מִצְוָה. אָבֵל בְּמִלְחַמַת חוֹבָה, הַכֹּל יוֹצֵאִין, אָפּלוּ חֲתָן מִחֲדָרוֹ וְכֵלָה מִחַפְּתָהּ:

by the Torah [Rabbi Yehudah refers to optional wars as those commanded i.e., allowed by the Torah]; but in obligatory wars [*milhemet hovah*, the term Rabbi Yehudah applies to the conquest of Canaan and the annihilation of the Amalekites], all go forth, even a bridegroom from his chamber and a bride from her wedding canopy. [The Gemara explains that the Sages and Rabbi Yehudah argue regarding the terminology used to describe pre-emptive discretionary wars. Rabbi Yehudah, nevertheless, refers to such wars as *milhemet mitzvah*. Thus one who is engaged in such a war is considered to be engaged in a mitzvah and is exempted from fulfilling other *mitzvot* [עוֹסֵק בְּמִצְוָה פָּטוּר מִן הַמִּצְוָה], while the Sages consider such a war as *milhemet reshut*, and one who is engaged in such a war is not exempted from fulfilling other *mitzvot*.]

משנה ברכות פרק א

Mishnah Berakhot, chapter 1

(1) From which time are we to recite the *shema* in the evening? From the time when the priests return home [i.e., priests who have become impure and have immersed themselves in a *mikvah*, must wait until the stars have appeared in order to be considered, once again, ritually pure, enabling them to return home] to partake of the *terumah* [i.e., the priestly dues and one may recite the *shema*] up until the end of the first watch [the night is divided into three shifts, referred to by the Mishnah as “watches;” (during each watch different groups of Angels sing *shirah* — praise to God, Rashi 3a) thus the conclusion of the first watch would be the end of the first third of the night]. This is the opinion of Rabbi Eliezer, but the Sages say: [One may recite the *shema*] until midnight. Rabban Gamliel says: Until dawn [since it states: “And speak of them ... when you lie down” (Deuteronomy 6:7) the intent being all night]. It once occurred that his sons returned [late] from a feast and said to him: We have not yet recited the *shema*. He told them: If dawn has not yet broken it is your

רבנו עובדיה מברטנורא

א מאימתי קורין את שמע בערבית. משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, עד סוף האשמורה הראשונה, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, עד חצות. רבן גמליאל אומר, עד שיעלה עמוד השחר. מעשה שבאו בניו מבית המשתה, אמרו לו, לא קרינו את שמע. אמר להם, אם לא עלה עמוד השחר,

א מאימתי קורין. משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן. כהנים שנטמאו וטבלו אין יכולים לאכול בתרומה עד שיעריב שמשן, דהיינו צאת הכוכבים. והא דלא תני משעת צאת הכוכבים, מלתא אגב אורחיה קא משמע לן, שאם נטמאו הכהנים בטומאה שטהרתן תליה בקרבן, כגון זב ומצורע, אין הכפרה מעכבתן מלאכול בתרומה, דכתיב (ויקרא כג): ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים, ביאת שמשו מעכבתו מלאכול בתרומה, ואין כפרתו מעכבתו מלאכול בתרומה: עד סוף האשמורה הראשונה. שליש הראשון של לילה שהלילה נחלק לשלשה משמרות, ומשם ואילך לא מקרי תו זמן קריאת שמע דשכיבה, ולא קרינא ביה בשכבך. ומקמי צאת הכוכבים נמי ימנא הוא ולא זמן שכיבה. והמקדימים וקורים קריאת שמע של ערבית מבעוד יום, סומכים אהא דרבי יהודה, דאמר לקמן בפרק תפלת השחר, תפלת המנחה עד פלג המנחה שהוא שעה ורביע קודם הלילה, וקיימא לן דעבד כרבי יהודה עבד, ומיד כשכלה זמן המנחה מתחיל זמן קריאת שמע של ערבית: עד שיעלה עמוד השחר. דכל הלילה מקרי זמן שכיבה. והלכה כרבן גמליאל שגם חכמים מודים לו. ולא אמרו עד חצות אלא כדי להרחיק את האדם מן העבירה. ומיהו לכתחילה משהגיע עונת ק"ש של ערבית דמתניתין דהיינו מצאת הכוכבים, אסור לסעוד וכל שכן לישן עד שיקרא ק"ש ויתפלל: מעשה שבאו בניו מבית המשתה. בני רבן גמליאל שמעיהו לרבנן דאמרי עד חצות, והכי קאמרי ליה הא דפליגי רבנן עלך, דוקא קאמרי עד חצות ותו לא, ויחיד ורבים הלכה כרבים, או דלמא רבנן כוותך סבירא להו והאי דקאמרי עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה. ואמר להו, רבנן כוותי

duty to recite it [even according to the view of the Sages]. And not only in this case, but in all cases [of obligations] where the Sages say: "Until midnight," the obligation referred to may be carried out until dawn; [for instance,] the burning of fat and limbs may be performed until dawn, and all [the sacrifices] which must be eaten on the same day have their deadlines until dawn. If this is so, why then did the Sages say: "Until midnight?" In order to prevent a person from transgressing [since he may procrastinate in the fulfillment of his obligation, which may cause him to miss its deadline].

חיבין אתם לקרות. ולא זו בלבד, אלא כל מה שאמרו חכמים עד חצות, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. הקטר חלבים ואברים, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. וכל הנאכלין ליום אחר, מצותן עד שיעלה עמוד השחר. אם כן, למה אמרו חכמים עד חצות, כדי להרחיק את האדם מן העבירה: **ב מאימתי קורין את שמע בשחרית. משיכיר בין תכלת ללבן. רבי אליעזר אומר, בין תכלת לכרתי. (וגומר) עד הנץ החמה. רבי יהושע אומר, עד שלש שעות, שכן דרך בני מלכים לעמוד**

(2) From which time are we to recite the *shema* in the morning? When [there is enough light so that] one can distinguish between [the] blue [strands] and [the] white [strands of the *tzitzit*]. Rabbi Eliezer says: Between [the colors] blue and green [and one may recite it] until sunrise. Rabbi Yehoshua says: Until the third hour [of the day], since it is the habit [of the children] of kings to rise at the end

רבנו עובדיה מברטנורא

סבירא להו, והא דקאמרי עד חצות כדי להרחיק את האדם מן העבירה, וחיביים אתם לקרות: **ולא זו בלבד**. כולה מילתא דרבן גמליאל היא דאמר לבני: **הקטר חלבים**. של קרבנות: **ואברים**. של עולת תמיד של בין הערבים שנזרק דמו ביום, מצוה להעלות הנתחים כל הלילה, דכתיב (ויקרא ו:), היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר: **וכל הנאכלין ליום אחר**. כגון תודה, וחטאת ואשם וכיוצא בהם, שהם נאכלים ליום ולילה, זמן אכילתן עד שיעלה עמוד השחר והוא המביא לידי נותר: **אם כן למה אמרו חכמים עד חצות**. בק"ש ובאכילת קדשים, אבל בהקטר חלבים ואברים לא אמרו בו חכמים עד חצות כלל, ולא נקט ליה הכא אלא להודיע שכל דבר שמצותו בלילה כשר כל הלילה: **כדי להרחיק את האדם מן העבירה**. שלא יבוא לאכלן אחר שיעלה עמוד השחר ויתחייב כרת. וכן בקריאת שמע שלא יאמר עדיין יש לי שהות ותעבור עונתה: **ב בין תכלת ללבן**. בין חוטי תכלת לחוטי לבן שבציצית. פירוש אחר, גיזת צמר שצבעה תכלת ויש בה מקומות שלא נקלט הצבע יפה ונשאר לבן: **בין תכלת לכרתי**. צבע התכלת קרוב לגוון של כרתי, כרישין שקורין פורו"ש בלע"ז: **עד שלש שעות**. ביום. עד סוף שעה שלישית, שהוא רביע היום בזמן שהימים והלילות שוים. ולעולם זמן ק"ש הוא עד רביע היום, בין שהימים ארוכים בין קצרים. וכן הא דתנן לקמן תפלת השחר עד ד' שעות ביום, היינו עד שלישי היום. וד' שעות דנקט, לפי ששליש היום

of the third hour [therefore it is within the time limit of “and speak of them ... when you arise” [referring to the recital of *shema* (Deuteronomy 6:7) i.e., when all men, even late risers such as princes arise from their beds]. He who reads [the *shema*] later [than the allotted time period] has not thereby forfeited [the preceding and succeeding blessings (see Mishnah 4)], but rather, he is as one who is reading the Torah instead [i.e., he has not

בְּשֵׁלֶשׁ שָׁעוֹת. הַקּוֹרֵא מִכָּאן וְאֵילָף לֹא הִפְסִיד, כְּאֵדָם הַקּוֹרֵא בַּתּוֹרָה: גַּ בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, בְּעֶרְבַּ כָּל אֶדָם יִטּוּ וַיִּקְרְאוּ, וּבִבְקֹר יַעֲמְדוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים ו') וּבִשְׂכָבְךָ וּבְקוּמְךָ. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, כָּל אֶדָם קוֹרֵא כְּדִרְכוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר (שֵׁם) וּבִלְכַתְּךָ בַּדֶּרֶךְ. אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר וּבִשְׂכָבְךָ וּבְקוּמְךָ, בְּשַׁעַה שְׁבִנִי אֶדָם שׁוֹכְבִים, וּבְשַׁעַה שְׁבִנִי אֶדָם עוֹמְדִים. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן, אֲנִי הֵייתִי כֹּא בַּדֶּרֶךְ, וְהִטְתִּי לְקִרְוֹת, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׂמַאי, וְסַכַּנְתִּי בְּעַצְמִי מִפְּנֵי הַקְּסָטִים. אָמְרוּ לוֹ, כְּדִי הֵייתִי לְחֹב

performed his obligation of reciting *shema* in its proper time, rather he has read from the Torah the verses in Deuteronomy of *shema*].

(3) The School of Shammai maintain: In the evening everyone should lie down and recite [*shema*], and in the morning they should stand up, because it states: “And when you lie down and when you rise up” (Deuteronomy 6:7), but the School of Hillel say: All should read just in the position in which they happen to be [whether it be standing, sitting, reclining, or walking], as it is said: “And when you walk on the way” (Deuteronomy 6:7). If so, why does it say: “And when you lie down and when you rise up”? [The intent being] at the time when people [usually] lie down and at the time when people [generally] arise. Rabbi Tarfon said: I happened to be returning en route and I lay down to recite [the *shema*] according to the view of the School of Shammai, when suddenly I found myself in danger from thieves. They [the Sages] said to him: You [would have] deserved to have been killed [and had you been murdered, you would be punished for unnecessarily jeopardizing yourself, in the World to Come] because

רבנו עובדיה מברטנורא

הוא ד' שעות בזמן שהימים והלילות שוין. וכל מקום שנזכר במשנה כך וכך שעות ביום, על דרך זה אתה צריך לחשוב ולדון. זו הבנתי מפירושי הרמב"ם ונתקבל לי. וטעמא דר"י דאמר עד שלש שעות ביום, שכן דרך בני מלכים שאין עומדים ממתתן עד סוף שעה שלישית, ורחמנא דאמר ובקומך, עד שעה שכל בני אדם עומדים ממתתן קאמר, והלכה כרבי יהושע. ומיהו לבתחילה צריך לכיוון לקרות ק"ש עם הנץ החמה כמו שהיו הוותיקים עושים: לא הפסיד. כלומר לא הפסיד מלברך לפנייה ולאחריה, אלא אע"פ שעברה עונתה קורא ומברך לפנייה ולאחריה: כאדם הקורא בתורה. אע"פ שלא יצא ידי חובת ק"ש בעונתה, יש לו קבול שכר כקורא בתורה: ג יטו. על צדיהם. דכתיב בשכבך, דרך שכיבה: יעמדו. דכתיב ובקומך, דרך קימה: כדרכו. בין בקימה, בין בישיבה, בין בשכיבה, בין

you transgressed the decision of the School of Hillel.

(4) In the morning, one recites two benedictions before [the *shema*, i.e., *yotzeir hameorot* and *haboheir beamo Yisrael beahavah*] and one [benediction] following [the *shema*, i.e., *ga'al Yisrael*], while, in the evening, two [benedictions are recited] prior [to the *shema*, i.e., *hama'ariv*

aravim and *oheiv amo Yisrael*] with two following [the *shema*, i.e., *ga'al Yisrael* and *shomeir amo Yisrael la'ad*], one long [i.e., opening and closing with a "Blessed are You" format, referring to *yotzeir or* and *ma'ariv aravim*] and one short [i.e., only closing with the "Blessed are You" format, e.g., *ahavah rabbah* and *ahavat olam*]. Where they [the Sages] declared [that the benediction] must be long, it is not permissible to be made short; [where they declared] to be short, it is not permissible to be made long; [where they said] to conclude [with the "Blessed are You" format], it is forbidden not to conclude with it; and [where they said] not to conclude [with a "Blessed are You" format such as, the blessing recited over fruit and prior to performing a *mitzvah*], it is forbidden to conclude it [with this format].

(5) We are obligated to mention the exodus from Egypt [i.e., the section of *tzitzit* in the *shema*] at night [even though one is not obligated to wear *tzitzit* at night, however, since we mention the exodus of Egypt in this section, we therefore include its recitation in the evening *shema*]. Rabbi Elazar ben Azariah said: [Although] I appear as though I were a man of seventy, yet I was unable to

רבנו עובדיה מברטנורא

בהליכה: כדו היית. ראוי היית ליהרג, ואם היית מתחייב בנפשך: ד שנים לפניו. יוצר אור ואהבה: ואחת לאחריה. אמת ויציב: ובערב. מברך שנים לפניו. מעריב ערבים ואהבת עולם: ושנים לאחריה. אמת ואמונה והשכיבנו: אחת ארוכה ואחת קצרה. אשתים שלפניה קאי, יוצר אור ארוכה, שפותחת בברוך וחותמת בברוך, וכן מעריב ערבים. אהבה קצרה, שחותמת בברוך ואינה פותחת בברוך: לחתום. בברוך: שלא לחתום. כגון ברכת הפירות וברכת המצות: ה מזכירין יציאת מצרים בלילות. פרשת ציצית אומרים אותה בקריאת שמע של ערבית ואף על פי שאין לילה זמן ציצית, דכתיב וראיתם אותו, פרט לכסות לילה, אומרים אותה בלילה מפני יציאת מצרים שבה: כבן שבעים שנה. הייתי נראה זקן. ולא זקן ממש, אלא שהלבינו שערותיו יום

בעצמך, שעברת על דברי בית הלל: ד בשחר מברך שנים לפניו ואחת לאחריה, ובערב שנים לפניו ושנים לאחריה. אחת ארכה ואחת קצרה. מקום שאמרו להאריך, אינו רשאי לקצר. לקצר, אינו רשאי להאריך. לחתם, אינו רשאי שלא לחתם. ושלא לחתם, אינו רשאי לחתם: ה מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי

prevail over the Sages, that the [section containing the] exodus of Egypt should be recited at night, until Ben Zoma deduced it from the verse: "That you will remember the day when you went out of the land of Egypt all the days of your life." "The days of your

life' implies the days only, while the phrase 'all the days of your life' includes the nights as well. But the Sages say: "The days of your life" implies this life, "All the days of your life" implies the days of the Messiah.

רבנו עובדיה מברטנורא

שמינו אותו נשיא, כדי שיראה זקן וראוי לנשיאות. ואותו היום דרש בן זומא מקרא זה: ולא זכיתי. לא נצחתי לחכמים. ודומה לו בש"ס בפרק בנות כותים (דף לח), בהא זכנהו רבי אליעזר לרבנן, כלומר נצחם:

שְׁתֵּאמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלַיְלוֹת, עַד שְׁדַרְשָׁה בֶּן זוּמָא, שְׁנֵאמַר (דברים טז) לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ. יְמֵי חַיֶּיךָ, הַיָּמִים. כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, הַלַּיְלוֹת. וְחַכְמַיִם אוֹמְרִים, יְמֵי חַיֶּיךָ, הָעוֹלָם הַזֶּה. כָּל (יְמֵי חַיֶּיךָ), לְהַבִּיא לַיְמוֹת הַמְּשִׁיחַ:

Mishnah Pesahim, chapter 10

משנה פסחים פרק י

(1) On Pesah eve close to *minhah* [time], a man may not eat until night falls. And even the poorest person in Israel may not eat unless he reclines [as a sign of freedom]. And they [the charity officials] may not provide him with less than four cups of wine; even [if he is so poor that he normally receives] from the charity plate [but did not receive wine, he must purchase

it himself — *Tiferet Yisrael*].

(2) They poured [lit., mixed] for him [the head of the household] the first cup — the School of Shammai say: He recites the blessing for the day, and afterwards he recites the blessing for the wine; while the School of Hillel say: He recites the blessing for the wine, and afterwards he recites the blessing for the day.

(3) They then set [vegetables] before him, he dips the lettuce until he comes to *parperet ha-pat* [the eating of the *matzah*, i.e., one may not eat anything between the vegetables and the *matzah*]. They set before him *matzah*, lettuce, *haroset*, and

רבנו עובדיה מברטנורא

א ערבי פסחים. סמוך למנחה. קודם למנחה מעט כמו חצי שעה. בתחלת שעה עשירית דתמיד קרב בתשע ומחצה והוא זמן המנחה, וקודם למנחה חצי שעה הוי בתחלת שעה עשירית: **לא יאכל אדם.** כדי שיאכל מצה לתאבון משום הדור מצוה. ולחם פשיטא דלא מצי אכיל דחמץ אסור משש שעות ולמעלה. ומצה נמי הא אמרינן בירושלמי האוכל מצה בערב פסח כבא על ארוסתו בבית חמיו. ולא נצרכא אלא לשאר אוכלין שלא ימלא כרסו מהן: **עד שיסב.** במטה ועל השלחן כדרך בני חורין: **ולא יפחתו לו.** גבאי צדקה המפרנסים את העניים: **ואפילו.** הוא מתפרנס: **מן התמחוי.** דהיינו עני שבעניים דתנן במסכת פאה מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי: **מארבעה כוסות.** כנגד ארבע לשונות של גאולה שיש בפרשת וארא, והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי: **ב מברך על היום.** בתחלה קידוש היום ואחר כך בורא פרי הגפן, שתחלה קדש היום ואחר כך בא היין, וכשם שקודם לבניסה כך קודם לברכה: **מברך על היין.** תחלה. והוא הדין למקדש על הפת. שהיין או הפת גורמים לקידוש היום, שאם אין לו יין או פת לא יקדש: **ג הביאו לפניו.** הירקות כדי שיכיר תינוק וישאל, לפי שאין דרך להביא ירקות קודם סעודה: **מטבל בחזרת.** לאו דוקא חזרת, דטבול ראשון זה הוי בשאר ירקות, אלא אם אין לו שאר ירקות מטבל בחזרת במקום שאר ירקות. ולשון מטבל אוכל. ולפי שכל אכילתו על ידי טיבול היתה קרי לאכילה טיבול. ומיהו טיבול זה לאו בחרוסת הוא, מדקתני לקמן הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת, מכלל דעדיין לא הובאו: **עד שמגיע לפרפרת**

Copyright © 2008 eMishnah.com All Rights Reserved.

Excerpted from "The Mishnah: A New Integrated Translation and Commentary"
Distributed by Israel Book Shop (732) 901-3009

two dishes, even though the *haroset* is not an obligation. Rabbi Eliezer the son of Zadok says: It is an obligation. And in the Temple they would set before him the body of the Pesah sacrifice.

(4) They poured for him [the] second cup, and here the son asks his father. And if the son does not have knowledge [to ask], his father teaches him: “How is this night different from all [other] nights? For on all nights we eat *hametz* and *matzah*, this night is all *matzah*. For on all nights we eat all types of vegetables, this night *maror* [bitter herbs]. On all the nights we eat roasted, *shaluk* [stewed], and cooked meat, this night it is all roasted. For on all nights we dip once, this night twice.” According to the understanding of the son, his father teaches him. He begins with disgrace and concludes with praise, and he expounds from “An Aramean sought to destroy my father,” (Deuteronomy 26:5) until he concludes the entire section. (5) Rabban Gamliel would say, Whoever has not said [i.e., explained] these three things on Pesah has not fulfilled his obligation, and these are: Pesah, *matzah*, and

רבנו עובדיה מברטנורא

הפת. לאכילת מצה. והא קמשמע לן שאין אכילה אחרת מפסקת בין אכילת ירקות לאכילת מצה. דקודם שיגיע לאותו חזרת של מצה שמברך עליו על אכילת מרור אוכל מצה תחלה כדכתיב (במדבר ט) על מצות ומרורים, מצות ברישא והדר מרורים: **וחרוסת.** שעושין מתאנים ולוחים ובטנים ושקדים וכמה מיני פירות ומשימין בה תפוחים ודבין הכל במדוכה ומערבין בחומץ ונותנין עליה תבלין קנה וקנמון כעין פתילות דקות ארוכות וזכר לקש וצריך שתהא עבה וזכר לטיט: **שאיין חרוסת מצה.** אלא לרפואה לבטל שרף החזרת, שרע וקשה לגוף כארס: **ר' אליעזר בר' צדוק אומר מצה.** וזכר לתפוח שהיו יולדות שם בניהם בלא עצב וזכר לטיט: **ד' וכאן הבן שואל.** בכל הספרים אין כתוב וכאן, אלא וכן, כמו כן בנות צלפחד דוברות (שם כז), כלומר ודין הוא שבמזיגת כוס שני יהיה הבן שואל מה נשתנה: **הלילה הזה כולו צלי.** בזמן שבית המקדש קיים היה הבן שואל כן: **מתחיל בגנות.** מתחלה עובדי עבודה זרה היו אבותינו ועבדים היינו: **ומסיים בשבח.** שקרבנו המקום לעבודתו וגאל את אבותינו ממצרים: **ה כל שלא אמר שלשה דברים אלו.** שלא פירש טעמן של

וחרסת ושני תבשילין, אף על פי שאין חרסת מצה. רבי אליעזר ברבי צדוק אומר, מצה. ובמקדש היו מביאים לפניו גופו של פסח: ד' מזגו לו כוס שני, וכאן הבן שואל אביו. ואם אין דעת בבן, אביו מלמדו, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כולו מצה. שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה מרור. שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי, שלוק, ומבשל, הלילה הזה כולו צלי. שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים. ולפי דעתו של בן, אביו מלמדו. מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ודורש מארמי אובד אבי, עד שיגמור כל הפרשה כלה: ה רבן גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח, לא יצא

maror. Pesah, [the sacrifice] because the Omnipresent passed over [*pasah*] the houses of our fathers in Egypt. *Matzah* — because our fathers were redeemed from Egypt. *Maror* — because the Egyptians embittered the lives of our fathers in Egypt. In each generation a man is obligated to regard himself as if he came forth out of Egypt, as it is written “And you shall tell your son on that day, saying, ‘It is because of that which the Lord did for me when I came forth out of Egypt’ ” (Exodus 13:8). Therefore we are obligated to thank, to praise, to laud, to glorify, to exalt, to adorn, to bless, to elevate, and to honor Him Who did all these miracles for our fathers and for us; He brought us forth from slavery to freedom, from grief to joy, from mourning to Festival, from darkness to a great light, and from servitude to redemption. And we shall

say before Him, *Halleluy-ah*.

(6) Until where does he recite? The School of Shammai say, Until “As a joyful mother of children;” while the School of Hillel say, Until “The flint into a fountain of waters.” And he concludes with [a blessing of] redemption. Rabbi Tarfon says, “Who has redeemed us and has redeemed our fathers from Egypt,” and he would not conclude [with a “Blessed ...” formulation]. Rabbi Akiva says, [It is necessary to add] “So may the Lord our God and the God of our fathers cause us to reach other holidays and Festivals which come to us in peace, joyous

רבנו עובדיה מברטנורא

שלשה דברים הללו: **ו חותם בגאולה**. כלומר מסיים את ההגדה בברכת גאולה, ולא פירש תנא קמא למלתיה היאך מברכין אותה. ואתו רבי טרפון ור' עקיבא לפרושי למלתיה. ר' טרפון אומר פותח בה בברוך ואינו חותם בברוך, מידי דהוה אברכת הפירות וברכת המצות דכולה חדא הודאה היא. ור' עקיבא חותמין בה בברוך, לפי שמוסיף בה דברי רצוי ובקשה כן יגיענו וכו'. והלכה כרבי עקיבא:

ידי חובתו, ואלו הן, פסח, מצה, ומרור. פסח, על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים. מצה, על שום שנגאלו אבותינו ממצרים מרור, על שום שמררו המצריים את בני אבותינו במצרים. בכל דור ודור חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שנאמר (שמות יג), והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים. לפיכך אנחנו חיבין להודות, להלל, לשבח, לפאר, לרומם, להדר, לברך, לעלה, ולקלס, למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו, הוציאנו מעבדות לחרות, מיגון לשמחה, ומאכל ליום טוב, ומאפלה לאור גדול, ומשעבוד לגאולה. ונאמר לפניו, הללויה: **ו עד היכן הוא אומר, בית שמאי אומרים, עד אם הבנים שמחה. ובית הלל אומרים, עד חלמיש למעינו מים. וחותם בגאולה. רבי טרפון אומר, אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים, ולא היה חותם. רבי עקיבא אומר, כן ה' אלהינו ואלהי אבותינו יגיענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו לשלום, שמחים בבנין עירך**

in the building of Your city and happy in Your service, and may we eat there from the [*hagigah*] sacrifices and from the Pesah sacrifices ..." until "Blessed are You, O Lord, Who redeemed Israel."

(7) After they poured for him the third cup, he blesses over his food [Grace after the meal]. The fourth [cup of wine], he completes over it the *Hallel*, and he recites over it the blessing of

the song [according to Rabbi Yehudah this means, **יהללך**; while according to Rabbi Yohanan this means, **נשמת**; however, it is customary to recite both]. Between these cups, if he wants to drink, he may drink, but between the third and the fourth he may not drink.

(8) Dessert may not be eaten after the Pesah sacrifice. If [they started eating the Pesah sacrifice, and] some of them slept, they may [continue to] eat; [however,] if all of them [slept] — they may not [continue to] eat. Rabbi Yose says, If they napped — they may [continue to] eat, but if they [even only some of them] fell asleep — they [i.e., those that slept] may not [continue to] eat.

(9) The [flesh of the] Pesah sacrifice after midnight makes the hands unclean
רבנו עובדיה מברטנורא

ז ברכת השיר. אית דאמרי נשמת כל חי ואית דאמרי יהללך ה' כל מעשיך ונהגו לממרינהו לתרווייהו: **בין שלישי לרביעי לא ישתה.** שמא ישתכר ושוב לא יוכל לגמור את ההלל. ואם תאמר כבר משוכר הוא שהרי שתה כל רצונו בתוך הסעודה. יין שבתוך המזון אינו משכר ושלאחר המזון משכר: **ח מפטירין.** אני שמעתי לשון "יפטירו בשפה" (תהלים כב), כלומר, פותחין ואומרים. ורבותי פירשו, לשון הנפטר מחבירו, כשנפטרין מן הסעודה אין מסיימין אותה באפיקומן, באפיקו מנייכו, כלומר תוציאו כליכם מכאן ונלך ונאכל במקום אחר, לא פת ולא שום דבר, גזירה דלמא אתי למיכל מן הפסח בשני מקומות, אבל לאכול דברים אחרים במקומו הראשון שרי, ובלבד שלא יעקור מחבורה זו לאכול עם חבורה אחרת. ואית בגמרא מאן דפירש אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן, אפיקו מיני מתיקה, דלאחר שאכלו את הפסח אין נפטרין מן הסעודה באכילת מיני מתיקה ופירות שרגילין לאכול לקנח סעודה ואפילו במקומו, שלא יאבד טעם הפסח מפיו. וכן עיקר. וכשם שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כך אין מפטירין אחר מצה אפיקומן, שצריך שיאכל כזית מצה באחרונה בזמן שאין פסח ואחר אותה מצה אין נפטרין ממנה באכילת דבר אחר: **ישנו כולם לא יאכלו.** אם התחילו לאכול פסחיהן וישנו כולם, שוב לא יאכלו, דנראה כאוכל בשני מקומות, דמאחר שישנו הסיחו סתם מלאכול עוד, וחשיב ליה כאכילת שני מקומות. וחומרא בעלמא הוא. והוא הדין נמי למצה בזמן הזה: **ר' יוסי אומר נתנמנמו יאכלו.** ארישא קאי דאמר תנא קמא ישנו מקצתן יאכלו,

Copyright © 2008 eMishnah.com All Rights Reserved.

Excerpted from "The Mishnah: A New Integrated Translation and Commentary"

Distributed by Israel Book Shop (732) 901-3009

[because it is then *notar* — “left over” after the permitted time for eating it]. The *pigul* [a sacrifice made unfit by improper intent] and the *notar* [meat of the sacrifice remaining after its proper time] make the hands unclean.

היָדִים. הפְּגוּל וְהַנוֹתֵר, מְטַמְּאִין אֶת הַיָּדִים. בְּרַךְ בְּרֵכַת הַפֶּסַח פָּטַר אֶת שְׁלֹשׁ זֵבֵחַ. בְּרַךְ אֶת שְׁלֹשׁ זֵבֵחַ, לֹא פָטַר אֶת שְׁלֹשׁ פֶּסַח, דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר, לֹא זֶה פּוֹטְרֵת זֶה, וְלֹא זֶה פּוֹטְרֵת זֶה: /

If a person recited the blessing of the Pesah sacrifice — he is exempt from [the blessing] of the [Hagigah] sacrifice. If a person recited the blessing of the [Hagigah] sacrifice — he has not exempted [the blessing] of the Pesah sacrifice; the opinion of Rabbi Yishmael. Rabbi Akiva says, This [blessing] does not exempt that one, nor does that one exempt this one.

רבנו עובדיה מברטנורא

ואתא רבי יוסי למימר הני מילי אם נתנמנמו שלא נשקעו בשינה אבל אם נרדמו מקצתן לא יאכלו אלו הנרדמים לכשיעורו משנתם. והלכה כר' יוסי: ט הפסח אחר חצות מטמא את הידים. דהא נותר הוא מחצות ואילך ורבנן גזרו על הנותר שיטמא את הידים כדי שלא יתעצלו באכילתו. ומנלן דפסח לאחר חצות הוא נותר, דכתיב בפסח (שמות יב) ואכלו את הבשר בלילה הזה, וכתיב התם ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, מה להלן עד חצות אף כאן עד חצות: ברכת הפסח. אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הפסח. אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול הזבח. וזבח האמור כאן הוא חגיגת יום ארבעה עשר. והלכה כר' עקיבא:

Mishnah Shabbat, chapter 21

משנה שבת פרק כא

(1) A man may pick up his son [in a private domain such as his house, even though] he has a stone in his hand [and is, in effect, moving the stone which is *muktzah*. However, had there been a coin in his hand, this would be prohibited lest the child drop the coin and the father automatically pick it up]. And [one may pick up] a basket [containing fruit that would spoil if dumped on the ground] with a stone in it (see Tosfot Yom Tov and Rambam Hilchot Shabbat 25:16); and defiled *terumah* may [only] be handled [when they are] together with pure [*terumah*] or with *hullin*. [If *terumah* fell into other produce the admixture is all treated as *terumah* and may only be eaten by a priest, except where one part *terumah* got mixed into a hundred parts produce of *hullin*. It then becomes neutralized and may be eaten after one part is removed and later given to the priest (see Terumot 4:7).] Rabbi Yehudah says: One may also remove the [one part] admixture [of *terumah* in *hullin*] when one [part is neutralized] in one hundred [parts. Rabbi Yehudah maintains that we view distinctly the extra part to be removed and therefore, it is not considered as fixing the produce on the Sabbath; the *Tanna Kamma* argues and maintains that it is considered fixing and is thus prohibited; the *halahah* follows this view].

(2) If a stone [which is *muktzah*] is on the mouth of a barrel [of wine, which one wants to drink], he may tilt it on its side [thereby moving the *muktzah* indirectly] so that it falls off. If it [the barrel] is [standing] among [other] barrels [and he

רבנו עובדיה מברטנורא

א נוטל אדם את בנו והאבן בידו, וכלכלה ותוכה. בחצר: והאבן בידו. ולא אמרינן דמטלטל לאבן; כלכלה. סל: והאבן בתוכה. והוא שיהיו פירות בסל, שאם אין בו פירות נעשה בסיס לדבר האסור ואסור לטלטלו. וצריך נמי שיהיו בתוכו פירות שאם ישליכם בארץ ימאסו, כגון תותים וענבים וכיוצא בהם, אבל אם היו בו פירות כגון אגוזים ושקדים, מנער את הפירות והן נופלים. ופירות הנמאסים נמי כגון תותים וענבים אם אפשר לסלקם לצדי הכלכלה ולנער האבן לבדה ולהשליכה, אסור לטלטלה עם האבן. ומתניתין איירי כגון שנפחת מצדי הכלכלה או שוליה והאבן דופן לה שאי אפשר להשתמש בכלכלה בלא האבן; תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין. אגב הטהורה ואגב החולין, אבל טמאה באנפי נפשה לאו בת טלטול היא: אף מעלין את המדומע באחד ומאה. סאה של תרומה שנפלה במאה סאים של חולין, מותר להעלות לסאה של תרומה מהן בשבת ויהיו כולן חולין ומותרים לזרים, ולא אמרינן מתקן הוא, דתרומה שנפלה בחולין חשבינן לה כאילו מונחת לבדה ואינה מעורבת, וכשעולה באחד ומאה התרומה עצמה שנפלה עולה, הילכך לאו מתקן הוא. ואין הלכה כרבי יהודה: **ב מטה**

fears that the stone may fall on another barrel, and break it], he lifts it out [from among the other barrels and then] tilts it on its side so that it falls off. If money is lying on a pillow [and he needs the pillow; if he needed the area underneath the pillow he would be allowed to lift the whole], one shakes the pillow so that it falls off [this is referring to the case where one accidentally left the money on the pillow before the Sabbath; however, if he placed it intentionally on the pillow, the pillow becomes a *basis ledavar assur* — a base for something prohibited and thus becomes *muktzah* in its own right]. If there is waste upon it, one wipes it off with a rag [but one may not pour water over it since soaking cloth is considered as if washing it, which is prohibited]; if it was made of leather [which does not absorb], water is poured over it until it disappears [scrubbing, however, is not permitted even on a leather pillow].

(3) The School of Shammai [the Gemara reverses the order to the School of Hillel] say: One may remove bones and [nut] shells from the table [since the bones are edible for dogs and the shells for cattle, they are therefore not *muktzah*]; but the School of Hillel [according to the reversed order this should read, the School of Shammai] rule: One lifts the whole table board and shakes it [since the table board is considered a vessel and is not *muktzah*; however, the bones or shells themselves, are indeed *muktzah*. Since they didn't exist in their present state before the Sabbath they are considered *nolad* — just having been

רבנו עובדיה מברטנורא

על צדה. מטה החבית על צדה אם צריך לטול מן היין והאבן נופלת, ולא ישול אותה בידים: **היתה בין החביות.** ומתירא שלא תפול האבן על החביות ותשברם, מגביה לחבית כולה ומסלקה מבין החביות ושם מטה אותה על צדה: **נוער את הכר והן נופלות.** כשהוא צריך לכוון ואינו צריך למקום הכר. אבל אם צריך למקומו, מגביה הכר עם המעות שעליו. ולא אמרן אלא כששכח המעות על הכר מערב שבת, אבל הניחן שם במתכוין נעשה הכר בסיס לדבר האסור ואסור לטלטלו ולא לנער המעות שעליו: **לשלשת.** דבר של טנוף כגון רוק או רעי או צואה: **מקנחה בסמרטוט.** ולא יתן עליה מים, דסתם כר של בגד הוא ובגד שרייתו במים זהו כבוסו: **היתה על כר של עור.** דלאו בר כבוס הוא: **נותן עליה מים עד שתכלה.** ותלך השלשת. אבל כבוס ממש לא, דהואיל וסתם כרים וכסתות רכים נינהו שייך בהו כבוס בעורות רכים. ומיהו שרייתן לא זהו כבוסן: **ג בית שמאי אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין.** בגמרא קאמר שאין אנו סומכין על משנתנו כמות שהיא שנויה, אלא מוחלפת השיטה. שביית הלל אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין,

born and are *muktzah*]. One may remove crumbs from the table [even if] less than the size of an olive and the pods of peas and lentils, because they are [useful as] food for animals [and not *muktzah*]. [Regarding the usage of] a sponge [to wipe off the table]; if it has a leather handle [so that by handling it he will not necessarily squeeze water out of it], one may wipe [the table] with it; if not [and one would definitely squeeze out the water], one may not wipe [the table] with it. [The Sages maintain that when dry] in either case, it [whether, or not, it has a leather handle] may be handled on the Sabbath [since it is definitely a vessel and not *muktzah*] and [even so] it is not susceptible to defilement [since it is not a vessel of wood, garment, sack or a metal utensil (see Numbers 31:20-22)].

מעבירין מעל השלחן פרוורין פחות מכזית ושער של אפונין ושער של ערשים, מפני שהוא מאכל בהמה. ספוג, אם יש לו עור בית אחיזה, מקנחין בו, ואם לאו, אין מקנחין בו. (וחכמים אומרים) בין כך ובין כך, נטל בשבת, ואינו מקבל טמאה:

רבנו עובדיה מברטנורא

ובית שמאי אומרים מסלק את הטבלא, שיש עליה תורת כלי, אבל לא יטלטל העצמות והקליפין בידים, דבית הלל כרבי שמעון ובית שמאי כרבי יהודה. ומיהו לא שרו בית הלל אלא בעצמות וקליפין דחזו למאכל בהמה אע"ג דלא חזו למאכל אדם, אבל אי לא חזו אף למאכל בהמה מודו בית הלל דאסורים לטלטל, דבכהאי גוונא אפילו רבי שמעון מודה: מעבירין מעל השלחן פרוורין פחות מכזית. אפילו פחות מכזית, וטעמא כדמפרש בסמוך שהן ראויין למאכל בהמה: ושער של פולין. שרביטים שהקטנית גדל בהן: עור בית אחיזה. בית אחיזה של עור שיאחזו בו: אין מקנחין בו. כששאוהו נסחט בין אצבעותיו, והוי פסיק רישיה ולא ימות, דמודה ביה רבי שמעון: בין כך ובין כך. בין יש לו בית אחיזה בין אין לו בית אחיזה: נטל בשבת. כשהוא נגוב: ואינו מקבל טמאה. דאינו לא כלי עץ ולא בגד ולא שק ולא מתכת:

משנה סנהדרין פרק ג

Mishnah Sanhedrin, chapter 3

(1) [Civil] monetary claims [are judged] by three. Each [litigant] chooses one [judge of his choice] and the two jointly choose the third; these are the words of Rabbi Meir. But the Sages say, The two judges choose the third. Each litigant may object to the judge chosen by the other [if he is not an ordained judge]; these are the words of Rabbi Meir. But the Sages say when is this so? Only if he [the one who objects] brings proof that they [the judges that the other one chose] are either relatives or [otherwise] ineligible [to judge] but if they are fit, they are recognised [by law] as [if they were] *mumhin* [i.e., ordained judges and] they cannot be disqualified. [In the case where each of the litigants state, that he has two sets of witnesses, since the disqualification of the first set has no bearing on the case, therefore,] each [opposing] party may [combine with one other witness to] reject the [first] witnesses produced by the other [i.e., the litigant himself may serve as witness at his own trial, by combining with another to invalidate the witnesses brought against his judge, even if it turns out later that his opponent really did not have another set of witnesses]; these are the words of Rabbi Meir. But the Sages say [The litigant himself is always disqualified from being a witness, since his opponent may change his mind and say that he now only has the one pair of witnesses; however] when is this so [that he can reject his

א דיני ממונות, בשלשה. זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד, ושניהן בוררין להן עוד אחד, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, שני הדינים בוררין להן עוד אחד. זה פוסל דינו של זה וזה פוסל דינו של זה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, בזמן שמביא עליהן ראיה שהן קרובין או פסולין, אבל אם היו כשרים או ממוחין, אינו יכול לפסול. זה פוסל עדיו של זה וזה פוסל עדיו של זה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, אימתי,

רבנו עובדיה מברטנורא

א זה בורר לו אחד. אחד מהבעלי דינין בורר לו דיין אחד לדונו ולהפך בזכותו. וכן השני בורר לו דיין אחד. ושני הבעלי דינים ביחד בוררים להם עוד דיין שלישי ומתוך כך יצא דין אמת לאמתו דצייתי בעלי דינים דינא ואמרי קושטא קא דייני לן דסבר החייב הרי אני בעצמי בררתי האחד ואם היה יכול להפך בזכותי היה מהפך והדיין הג' בעצמו נוח לו להפך בזכות שניהם. מפני ששניהם ביררו אותם: וחכ"א שני הדיינים בוררים להם אחד. בלא דעת הבעלי דינים כדי שלא יהיה לבו של זה השלישי נוטה אצל אחד מהן. והלכה כחכמים: זה פוסל דינו של זה. יכול הוא לומר לא אדון לפני בית דין שבררת: בזמן שמביא עליהן ראיה.. שזה מביא ראיה על דיין שבירר זה. לפסול: אבל אם הם כשרים ומומחים. ה"ק אבל אם היו כשרים שאינן לא קרובים ולא פסולים. אף על פי שהם יושבי קרנות נעשו כמומוחין. ואינו יכול לפסול. ופסק ההלכה בזה כשקבלו בעלי הדין מי

witnesses]? Only when proof is brought [i.e., he has a complete set of witnesses, without himself] that they are either related or [otherwise] ineligible, but if they are [legally] eligible [i.e., he does not have a

complete set of witnesses] no one [litigant] can [combine with another witness to] disqualify them.

(2) If one [of the litigants] says to the other I accept my father or your father as [a] trustworthy [judge] or I have confidence in three herders of cattle [to judge the case], Rabbi Meir says: He [the defendant] may [subsequently, after the ruling] retract, but the Sages rule that he cannot change his mind after the ruling.

רבנו עובדיה מברטנורא

שידין להם בין יחיד בין רבים. ופסק עליהם את הדין דינו דין. ואין סותרין דינו. ואף על פי שאינו מומחה לרבים. ואם נודע שטעה. אם בדבר משנה טעה או בדבר המפורש בגמרא. מחזירים הדבר כשהיה. ודנין בו כהלכה. ואם אי אפשר להחזיר כגון שהלך זה שנטל הממון שלא כדין למדינת הים. פטור הדיין מלשלם מאחר שקבלוהו עליהם. שאף על פי שגרם להזיק לא נתכוין להזיק. ואם טעה בשקול הדעת והוא בדבר שנחלקו בו תנאים או אמוראים או גאונים וסוגיא דעלמא כחד מנייהו זה הדיין כדברי אותו הגאון שאין סוגיית העולם כמותו. אם לא נשא ונתן ביד יחזור הדין. ואם אי אפשר להחזיר ישלם מביתו ואם נשא ונתן ביד מה שעשה עשוי וישלם מביתו ודיין שלא קבלו אותו בעלי הדין אלא שעמד מאליו או מנה אותו המלך או קצת זקני הקהל העמידוהו. אם אינו מומחה לרבים אף על פי שנטל לרשות מראש הגולה אין דינו דין. בין טעה בין לא טעה ואינו בכלל הדיינין אלא בכלל בעלי זרוע וכל אחד מבעלי דינין אם רצה סותר דינו וחוזר ודין בפני בית דין. ואם טעה ולא נשא ונתן ביד יחזיר הדין. ואם אי אפשר להחזיר ישלם מביתו כדין כל גורם להזיק ואם נשא ונתן ביד ישלם מביתו וחוזר ונוטל מבעל דין זה שנתן לו שלא כהלכה. ומומחה לרבים שקבלו אותו בעלי דינים. או שנטל רשות מראש גולה אף על פי שלא קבלו אותו בעלי דינים. הואיל והוא מומחה אם טעה בין בדבר משנה בין בשקול הדעת. ואי אפשר להחזיר הדין פטור מלשלם. ומומחה שנטל רשות מראש גולה יש לו לכופ לבעלי הדין שידונו לפניו. בין רצו בין לא רצו. בין בארץ בין בחל. ומי שנטל רשות מן הנשיא שבארץ ישראל אינו יכול לכופ לבעלי הדין אלא בארץ ישראל בלבד ומומחה הוא. מי שלמד בתורה שבכתב ושבעל פה ויודע לסבור להקיש ולהבין דבר מתוך דבר (הוא הנקרא מומחה) וכשהוא ניכר וידוע. ויצא טבעו אצל אנשי דורו. נקרא מומחה לרבים והוא יכול לדון יחידי ואפילו לאנקט רשות מראש הגולה: זה פוסל עדיו של זה. פלוגתייהו דר"מ ורבנן מוקי לה בגמרא כשאמר בעל דין יש לי שתי כתי עדים בדבר והביא כת ראשונה ועמד בעל דין שכנגדו עם אחר ואמר פסולין הן. ר' מאיר אומר יכול הוא עם אחר לפסולן ולא נוגע בעדות הוא. שהרי אמר יש לי כת אחרת ואם בקש ולא מצא יפסיד ורבנן סברי אף על גב דאמר תחלה יש לי שני כתי עדים יכול לחזור ולומר אין לי אלא אלו ונמצא זה שבא לפסולן נוגע בעדות הוא ולא מפסלי אפומיה והלכה כחכמים: ב נאמן עלי אבא. להיות דיין אף על פי שהוא פסול מן התורה לדונני לא לזכות ולא

Copyright © 2008 eMishnah.com All Rights Reserved.

Excerpted from "The Mishnah: A New Integrated Translation and Commentary"

Distributed by Israel Book Shop (732) 901-3009

[However, before the ruling was given, the Sages also agree that he can retract, unless he made a *kinyan* — an act formalizing a transaction, legally binding him to his statement]. If a man was under the obligation of an oath to his fellow and the latter said to him, Swear to me by your life [and I will pay you and he swore], Rabbi Meir holds he may retract, but the Sages

אומרים, אינו יכול לחזור בו. היה תיב להכרו שבועה ואמר לו דור לי בחיי ראשך, רבי מאיר אומר, יכול לחזור בו. ותכמים אומרים, אינו יכול לחזור בו: ג ואלו הן הפסילין, המשחק בקביא, והמלוה ברבית, ומפריחי יונים, וסוחרי שביעית. אמר רבי שמעון, בתחלה היו קורין אותן אוספי שביעית. משרבו האנסין, חזרו לקרותן סוחרי שביעית. אמר רבי יהודה, אימתי,

say, He cannot.

(3) And these are ineligible [to be witnesses or judges] a gambler with dice, one who lends or borrows with interest, those who race pigeons and traders [in the produce] of the *shemitta* [i.e., Sabbatical year]. Rabbi Shimon says: At first they called them, “those who gathered [produce] on *shemitta*” [i.e., that these were ineligible to be witnesses or judges]. But when the tax collectors grew in number [i.e., people had to give tax in produce and they therefore, had to gather produce] they changed their name to traders of the *shemitta* [i.e., only those who did business with the produce of *shemitta* are ineligible]. Rabbi Yehudah said

רבנו עובדיה מברטנורא

לחובה. כדנפקא לן מלא יומתו אבות על בנים: נאמנים עלי שלשה רועי בקר. לדון. דאילו לעדות רועי בקר כשרים הן: ר' מאיר אומר יכול לחזור בו. אפילו לאחר גמר דין. לאחר שקבל הדיין העדות ואמר איש פלוני אתה זכאי אינו יכול לחזור בו. לאחר גמר דין בלבד הוא דפליגי רבנן עליה דר"מ. דאילו קודם גמר דין מודים חכמים לר' מאיר דיכול לחזור בו ואם קנו מידו נמי שמקבל עליו עדות איש פלוני או דינו של איש פלוני אפילו קודם גמר דין אינו יכול לחזור בו שאין לאחר קנין כלום. וכן הלכה: דור לי בחיי ראשך. נדור לי בחיי ראשך ואתן לך מה שאתה תובע ואין צריך לומר ומחול לך מה שיש לי אצלך ונדר לו או קנו מידו אף על פי שעדיין לא נדר אינו יכול לחזור בו. כדברי חכמים. וכן הלכה: ג ואלו הן הפסולים. לדון ולהעיד: המשחק בקוביא. פסול לעדות לפי שאינו מתעסק בישובו של עולם. ואסור לאדם שיתעסקו בעולמו אלא או בתורה וגמילות חסדים. או בסחורה. ואומנות. ומלאכה שיש בהן ישובו של עולם: מלוה בריבית. אחד הלוח ואחד המלוה שניהם פסולין דק"ל המלוה והלוה שניהם עוברים בלא תעשה ומפריחי יונים. אית דמפרשי מין ממיני השחוק. אם תקדים יונתך ליונתי אתן לך כך וכך ואית דמפרשי שמגדל יונה מלומדת להביא יונים לבית בעל כרחן. ויש בהן גזל מפני דרכי שלום. ולא גזל גמור וסוחרי שביעית. עושין סחורה בפירות שביעית. והתורה אמרה (ויקרא כה) והיתה שבת הארץ לכם לאכלה. ולא לסחורה: רש"א וכו'. בגמרא מפרש מלתי דר"ש הכי. בתחלה היו קוראים אותם אוספי שביעית כלומר אוספי פירות שביעית לעצמן היו פסולים לעדות. כמו סוחרי פירות שביעית: משרבו האנסין. השואלין מנת

Copyright © 2008 eMishnah.com All Rights Reserved.

Excerpted from "The Mishnah: A New Integrated Translation and Commentary"
Distributed by Israel Book Shop (732) 901-3009

[regarding gamblers and those who race pigeons]: When is this so [that they are ineligible]? If they don't have any other trade. But if they have other means of livelihood they are eligible.

(4) And these are regarded as relatives [and are disqualified from testifying or judging] his father, his brother, his father's brother, his mother's brother, his sister's husband [i.e., his brother-in-law], the husband of one's paternal aunt and the husband of one's maternal aunt, his mother's husband [i.e., a stepfather], his father-in-law, and brother-in-law [from his wife, i.e., the husband of his wife's sister] all these, their sons and sons-in-law and one's stepson by himself [i.e., a stepson's children are not disqualified from testifying]. Rabbi Yose said: This is [the text of] Rabbi Akiva's Mishnah, however, the first Mishnah [reads:] His uncle and his uncle's son and whoever is

רבנו עובדיה מברטנורא

המלך כן וכך כורין תבואה בכל שנה והיו צריכין לאסוף תבואה של שביעית לפרוע ממנה מנת המלך חזרו לומר סוחרי פירות שביעית בלבד. הם פסולים. אבל אוספי תבואת שביעית לתת למלך כשרים לעדות. כיון שאין אוספים לאצור לעצמן. ולענין פסק הלכה כל מי שעבר עברה שחייב עליה מיתת בית דין. או כרת. או מלקות. פסול לעדות מיתה נקרא רשע. דכתיב (במדבר לה) אשר הוא רשע למות. ובחייבי מלקות כתיב (דברים כה) והיה אם בן הכות הרשע. והתורה אמרה (שמות כג) אל תשת ירך עם רשע להיות עד חמס. ודרשינן אל תשת רשע עד. ואם לקה חזר להכשרו דכתיב ונקלה אחיך לעיניך כיון שלקה הרי הוא כאחיק. ואם לקח ממון שלא כדין אף על פי שאינו חייב ביה לא מיתה ולא מלקות. פסול לעדות. כגון גנב וגזלן ומלוה בריבית ואם לקח ממון שיש בו איסור דרבנן. פסול לעדות מדרבנן. כגון מפריחי יונים. וחמסן דיהיב סמי החפץ שאין הבעלים רוצים למכרו. והגבאים והמוכסים שלוקחים לעצמן ומקבלי צדקה מן העו"ג בפרהסיא אלו וכיוצא בהן פסולין לעדות מדרבנן. ואין עדותן בטלה עד שיכיריו עליהם ויפרסמו אותן. אבל פסולי עדות של תורה אין צריכין הכרזה. וכל הפסולין לעדות. בין של תורה בין של דבריהם. אם נודע מענינם שעשו תשובה גמורה והממון שלקחו שלא כדין החזירוהו ועשו סיג וגדר לעצמן באותו דבר שחטאו בו שלא יוסיפו לעשותו עוד. הרי אלו חזרו להכשירן. ומשחקי בקוביא אף על פי שאין בזה גזל אפילו מדבריהם. הם פסולים לעדות לפי שאין מתעסקין בישובו של עולם. ואין בהם יראת שמים. ודוקא שאין להם מלאכה ואומנות אלא הוא. כדברי ר' יהודה. וכן הלכה. ואימתי חזרתן משישברו פספסיהן ויקבלו עליהם דאפילו בהנם לא עבדי: ד ובעל אחותו וכו'. משום דבעל כאשתו. וגיסו. בעל אחות אשתו: הם ובניהן וחתניהן. ודוקא בנים ובנות שיש לו לגיסו מאחות אשתו. אבל אם יש לו בנים ובנות מאשה אחרת. או חתנים נשואים לבנות שיש לו מאשה אחרת אינן חשובין קרובין וחורגו. בן אשתו מאיש אחר. הוא בלבד חשוב קרוב אבל בן חורגו. וחתן חורגו לא. ואשתו חורגו לא יעיד לה דאשה כבעלה. והאחים זה עם

eligible to inherit [from him]. And all who were related at that moment [i.e., the moment he witnessed the event]. If one had been related but then ceased to be related [before he witnessed the event], he is eligible. Rabbi Yehudah says: Even if one's daughter has died but he [the son-in-law] has had children by her, he is still considered related [the *halachah* does not follow Rabbi Yehudah].

(5) A friend or an enemy [is disqualified]. "A friend" [means] one's best man [during the period of his friend's wedding] (see Bava Batra 9:4); "An enemy" [means] any man who is not on speaking terms with him for three days. They [The Rabbis] said to him, Jews are not suspect [to falsify testimony] on such grounds [but we do agree, that a friend or an enemy, may not serve as a judge].

(6) How do we cross-examine witnesses? They are brought into a room and are frightened [i.e., they are told the consequences of one who falsifies testimony]. Then they are all sent out (see other versions in Tosfot Yom Tov) except for the most senior [witness], and we [the judges] say to him, Tell us how do you know that so and so owes [money] to so and so? If he answers He personally told me

רבנו עובדיה מברטנורא

זה בין מן האב בין מן האם הרי הן ראשון בראשון. ובניהם זה עם זה שני בשני ובני בניהם זה עם זה. שלישי בשלישי. ולעולם שלישי בראשון כשר. וא"צ לומר שלישי בשני. אבל שני בשני וא"צ לומר שני בראשון. שניהם פסולים. וכדרך שאתה מונה בזכרים. כך אתה מונה בנקבות וכל אשה שאתה פסול לה כך אתה פסול לבעלה. וכל איש שאתה פסול לו. כך אתה פסול לאשתו: **אבל משנה ראשונה דודו ובן דודו.** ואין הלכה כמשנה ראשונה: **וכל הראוי ליורשו.** תשלום משנתו שלר"ע היא ולא ממשנה ראשונה וכל הראוי ליורשו' דהיינו קרובי האב. אבל קרובי האם כגון אחי אמו שהזכרנו. כשר לו. שהרי אין אחי אמו ראוי ליורשו. אבל הוא ראוי לירש אחי אמו לפיכך הוא פסול להעיד לו: **היה קרוב.** כגון חתנו וראוי ליורשו מחמת אשתו: **ונתרחק.** שמתה אשתו קודם שראה עדות זו: **ר"י אומר וכו'.** ואין הלכה כר"י: **ה' שושבינו.** רעהו בימי חופתו. פסול לו כל ימי החופה: **לא נחשדו ישראל על כך.** להעיד שקר משום איבה ואהבה. וכן הל'. ודוקא בעדות פליגי רבנן עליה. אבל בדין מודו רבנן דפסול לו לדון דאי רחים ליה. אינו רואה לו חובה. ואי סני ליה. לא מצוי לאפוכי בזכותיה: **ו' מאימין עליהם.** מודיעים אותם שהשוכרים עדי שקר. הן עצמן מבזין אותן

דודו ובן דודו. וכל הראוי ליורשו, וכל הקרוב לו בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. הִיָּה קְרוֹב וְנִתְרַחַק, הִרִי זֶה כְּשֶׁר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֶפְלוּ מִתָּה בְּתוּ וְיֵשׁ לוֹ בָּנִים מִמֶּנָּה, הִרִי זֶה קְרוֹב: הֵאֱוָהב וְהַשׁוֹנֵא. אֱוָהב, זֶה שׁוֹשְׁבֵינוּ. שׁוֹנֵא, כָּל שְׁלֵא דְבָר עֲמוּ שְׁלֵשָׁה יָמִים בְּאֵיבָה. אָמְרוּ לוֹ, לֹא נִחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כֵּךְ: וּ כְּיַצַּד בּוֹדְקִים אֶת הָעֵדִים, הִיוּ מְכַנְּסִין אוֹתָן (לְחַדְר) וּמְאִימִין עֲלֵיהֶן וּמוֹצִיאִין (אֶת כָּל הָאָדָם) לְחוּץ וּמְשַׁרְיִין אֶת הַגָּדוֹל שֶׁבֵּהֶן וְאוֹמְרִים לוֹ אָמור הִיאֲךָ אֲתָה יוֹדֵעַ שְׁנֵה חָיִב לָזֶה. אִם אָמַר הוּא

I owe him [the money], or so and so told me that he owes him [money] his statement is worthless, until he declares; In our presence, he [the defendant] admitted to the other litigant that he owes him two hundred *zuz*. After that the second witness is brought in and is cross-examined. If their statements match, they [the judges] proceed to discuss the case. If two find him not liable and one liable, he is declared not liable, two liable and one not liable, he is declared liable, one [judged him] liable and one not liable, [or even] if two find him not liable or liable and the third [judge] is

undecided [even though had he voted we would rule according to the majority], they add [to the number of] judges [his indecision is considered as though he had not judged at all, and the law requires three judges].

(7) When the verdict has been reached, they [the litigants, who were sent out during deliberations, so as to keep the ruling of the individual judges secret] are brought in and the senior judge says So and so, you are not liable [or] so and so, you are liable. And from where do we know that [one of the judges] upon leaving should not say; I wanted to acquit, my colleagues however, convicted, so what could I do, seeing that they were in the majority? Of such it is written "Do not go around as a gossipmonger amidst your people" (Leviticus 19:16) and it is

רבנו עובדיה מברטנורא

וקוראים להם רשעים דכתיב (מלכים א כא) בנבות. והושיבו שני אנשים בני בליעל נגדו שיועצי המלך שהיו יועצים לשכרן קוראים להן בני בליעל: הוא אמר לי. הלוה אמר לי: לא אמר כלום. דעביד איניש דאמר פלוני נושה בי. כדי שלא יחזיקוהו עשיר: הודה לו. שהיו שניהם בפנינו ולהודות לו נתכוין להיות לו עדים בדבר: אפילו שנים מזכים או מחייבים. ואחד אומר איני יודע. יוסיפו דיינים. ואע"ג דאי הוה פליג עליהו הוה בטל במעוטו. כי אמר איני יודע. הוי כמו שלא ישב בדין. נמצא הדין בשנים. ואנן שלש בעינן: ז' היו מכניסין אותן. לבעלי דינין שלאחר ששמעו טענותיהן היו מוציאין אותן לחוץ כדי שישאו ויתנו בדבר ולא ישמעו הבעלי דינים מי מחייב ומי מזכה לחוץ כדי שישאו ויתנו בדבר ולא ישמעו הבעלי דינים מי מחייב ומי מזכה:

אמר לי שאני חייב לו, איש פלוני אמר לי שהוא חייב לו, לא אמר כלום, עד שיאמר בפנינו הודה לו שהוא חייב לו מאתים זוז. ואחר כך מכניסין את השני ובודקים אותו. אם נמצאו דבריהם מכוונים, נושאים ונותנים בדבר. שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב, זכאי. שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי, אחד אומר זכאי ואחד אומר חייב ואפלו שנים מזכין או שנים מחייבין ואחד אומר איני יודע, יוסיפו הדינים: ז' גמרו את הדבר, היו מכניסין אותן. הגדול שבדינים אומר, איש פלוני אתה זכאי, איש פלוני אתה חייב. ומנין לכשיצא אחד מן הדינים לא יאמר אני מזכה וחברי מחייבין אבל מה אעשה שחברי רבו עלי, על זה נאמר [ויקרא יט] לא תלך רכיל

[further] written “he that goes as a gossipmonger reveals secrets (Proverbs 11:13).

(8) Any time he brings proof, it can overturn the verdict, but if they told him, Any proof you may have must be produced within thirty days: If he does so within the thirty days, it overturns [the decision], after thirty days it does not. Said Rabban Shimon ben Gamliel What is one to do if he did not have [favorable evidence] within the thirty days, but only after? [I.e., he may bring evidence any time he finds it, the *halachah* here follows this view.] If they said to him Bring witnesses and he answered, I don't have any, or [they told him] Bring proof and he replies I have none, yet subsequently, he produced proof or found witnesses, it is of no value, [i.e., once he states categorically that he has no further evidence to present, we take him at face value, and any subsequent evidence is suspect], said Rabban Shimon ben Gamliel, What is he to do if he was not aware that the witnesses were available, but only found them afterwards or that there was proof, but only discovered it later? [The *halachah* here does not follow Rabban Shimon ben Gamliel.] If [they told him Bring proof and he says he has none and] he sees that he is about to be found guilty so he says [Wait] bring so and so who will testify in my favor, or he pulls out [documentary] evidence from under his belt, [even Rabban Shimon ben Gamliel will admit that his proof is suspect and] it is valueless.

רבנו עובדיה מברטנורא

ח הבא ראיה. שטר זכות: ה"ז אינו כלום. שהרי אמר אין לי וחיישין שמא זייף או שכר עדי שקר: אמר רשב"ג וכו'. ואין הלכה ברשב"ג: קרבו פלוני ופלוני והעידוני. בהא אפילו רשב"ג מודה דכיון שהי היודע בהן ואמר אין לי. ודאי שקרן הוא. אבל הטוען יש לי עדים או ראיה במדינת הים אין שומעין לו לענות הדין עד שישלח למדינת הים אלא פוסקין את הדין כפי מה שראוין ממנו עכשיו וכשיביא עדים או ראיה סותר את הדין. וחוזרים ודנים כפי העדים או הראיה שהביא: אפונדתו. חגורתו ואית דמפרשי מלבוש הסמוך לברשו:

בעמיק, ואומר] (משלי יא) הולך רכיל מגלה סוד: ח כל זמן שמביא ראיה, סותר את הדין. אמרו לו, כל ראיות שיש לך הבא מכאן עד שלשים יום. מצא בתוך שלשים יום, סותר. לאחר שלשים יום, אינו סותר. אמר רבן שמעון בן גמליאל, מה יעשה זה שלא מצא בתוך שלשים ומצא לאחר שלשים. אמרו לו הבא עדים ואמר אין לי עדים, אמרו הבא ראיה ואמר אין לי ראיה, ולאחר זמן הביא ראיה ומצא עדים, הרי זה אינו כלום. אמר רבן שמעון בן גמליאל מה יעשה זה שלא היה יודע שיש לו עדים ומצא עדים, לא היה יודע שיש לו ראיה ומצא ראיה. (אמרו לו הבא עדים, אמר אין לי עדים, הבא ראיה ואמר אין לי ראיה). ראיה שמתחבב בדין ואמר קרבו פלוני ופלוני והעידוני או שהוציא ראיה מתוך אפנדתו, הרי זה אינו כלום:

Mishnah Ma'aser Shenit, chapter 3

משנה מעשר שני פרק ג

One may not say to his friend: Carry up this *ma'aser sheni* produce to Jerusalem so that you may share it with me [this resembles paying debts with *ma'aser sheni*]. Rather, he may say: Carry it up so that we may eat and drink from it in Jerusalem [this resembles an invitation to share his meal which is permitted, as we have learned in mishnah 1:1 which states]:

א לא יאמר אדם לחברו, העל את הפרות האלו לירושלים לחלק, אלא אומר לו, העלם שנאכלם ונשתם בירושלים. אבל נותנים זה לזה מתנת חנם: ב אין לוקחין תרומה בכסף מעשר שני, מפני שהוא ממעט באכילתו, ורבי שמעון מתיר. אמר להם רבי שמעון, מה אם הקל בזבחי שלמים, שהוא מביאן לידי פגול ונותר וטמא, לא נקל בתרומה. אמרו לו, מה אם הקל בזבחי שלמים, שהן מתרים

But one may give to the other as a free gift (see *Meleket Shlomo* 1:1).

(2) *Terumah* may not be bought with *ma'aser sheni* money, because he thereby reduces the number of people who may eat it [since *terumah* may not be eaten by non-priests, as well as by impure priests who have immersed themselves, but must wait until nightfall to be considered ritually pure — referred to as *tvul yom*]. However, Rabbi Shimon allows it. Rabbi Shimon said to them: Why, if a lenient ruling has been adopted in the case of a peace-offering [namely, that one should purchase a peace-offering with *ma'aser sheni* money (see above 1:3)], though they may become [invalid via] *pigul* [by intending to eat it after its proper time] or *notar* [if it remains after the permissible time to be eaten i.e., two days and one night] or impure [with such impurities that do not render *terumah* impure, and thus here, too, he reduces the number of people who may eat it], should we not also adopt a lenient ruling in the case of *terumah*? But they said to him: [Do you know] why, because the reason a lenient ruling has been adopted in the case of peace-offerings is because [it has another leniency as well, in that] it is permitted to non-priests, but how can we [deduce from it, to] adopt a lenient

רבנו עובדיה מברטנורא

א לא יאמר. לחלק: שתטול חלק בהם, לפי שעליו מוטל להביא מעשרו לירושלים, ונמצא פורע חובו ממעשר שני. העלם שנאכלם ונשתם: דנראה דמזמינו לאכול עמו וזה מותר. אבל נותנים זה לזה מתנת חנם: מפורש לעיל בריש פרק קמא. ב מפני שהוא ממעט באכילתו: דתרומה אסורה לטבול יום ולזרים. ור' שמעון מתיר: דסבר מותר להביא קדשים לבית הפסול. מה אם הקל בזבחי שלמים: שקונים שלמים בכסף מעשר שני ואף על פי שממעט באכילתו שיכולין לבא לידי פגול ונותר וטמא, לא נקל בתרומה לקנותה בכסף מעשר שני שאין בה דין פגול ונותר ולא דין טמא, שלא כל הדברים המטמאין את הקודש מטמאין את התרומה. ואין הלכה כרבי שמעון.

ruling in the case of *terumah*, seeing that is [more stringent than peace-offerings, in that it is] forbidden to non-priests [and thus *terumah* may not be bought with *ma'aser sheni* money though peace-offerings may].

(3) If one had *ma'aser sheni* money in Jerusalem and he needs it [to purchase non-edible common items] and his friend has common produce, he may

say to his friend: Let this money be exchanged for your produce. Thus [his friend's produce becomes *ma'aser sheni* and] he must eat his produce in a state of purity, and the other may do what he needs with the money. However, he may not say so to an *am ha'aretz* [since we fear he may eat the produce while in an impure state] except if the money was from *demai* [produce, i.e., produce which he bought from an *am ha'aretz*; he sets aside *ma'aser sheni* since it is doubtful whether, or not, the *am ha'aretz* set aside *ma'aser sheni*. Thus on the possibility that the *am ha'aretz* did, in fact, tithe it is possible that this produce is not *ma'aser sheni*.]

(4) If one has common produce in Jerusalem and *ma'aser sheni* money [outside Jerusalem] in the provinces [and he needs the money, since the produce and the money do not need to be in the same place therefore], he says: Let that money be exchanged for this produce [the money becomes common and the produce is sanctified in its stead]. If he had *ma'aser sheni* money in Jerusalem and common produce in the provinces, [although one may not redeem *ma'aser sheni* produce once they are in Jerusalem, however, *ma'aser sheni* money may be exchanged and thus] he says: Let this money be exchanged for that produce, but only on

רבנו עובדיה מברטנורא

ג מי שהיו לו מעות: של מעשר שני, וצריך לקנות מהם דברים של חולין, שלא לאכילה ושתייה וסיכה. **ולחברו פירות:** של חולין ורוצה לעשות עמו טובה שיתחללו מעות מעשר חבירו על פירותיו. **אוכל פירותיו בטהרה:** שחלה קדושת מעשר על הפירות וצריך לאכלן בטהרה. **ולא יאמר כן לעם הארץ:** שהוא חשוד לאכול פירות מעשר בטומאה. **אלא בדמאי:** כגון אם היו אותן מעות מעשר שני של דמאי אז מותר לומר כן אפילו לעם הארץ, דשמא המעות אינן מעשר. **ד ומעות במדינה:** ומעות של מעשר שני חוץ לירושלים וצריך להן, וקא משמע לן שאין צריך שיהיו הפירות והמעות במקום אחד. ועוד אשמועינן במתניתין דאף על גב דפירות מעשר אין יכולין ליפדות בירושלים,

condition that the produce shall be carried up and eaten in Jerusalem [one may not then re-exchange the produce for money].

(5) Coins of *ma'aser sheni* may be brought into Jerusalem and taken out, but produce of *ma'aser sheni* once [inside the walls of Jerusalem, the Rabbis instituted that the walls are *kolet* them, i.e., retain them and] may not be taken out. Rabban Shimon ben Gamliel says: Produce [of *ma'aser sheni*] may also be brought in and

[temporarily] taken out again [since there were many more mills outside Jerusalem, it was cheaper to grind and bake it outside the city].

(6) If produce had all its [harvesting] work finished [thus obligating its being tithed] and it passed through Jerusalem [before being tithed] the *ma'aser sheni* [portion of the produce may not be redeemed outside Jerusalem; rather, it] must be brought back to Jerusalem and be eaten there [once *ma'aser sheni* has been brought to Jerusalem it may not be taken out (see mishnah above)]. If however, all its work had not been finished [such as] baskets of grapes [that were going] to the wine-press or baskets of figs [that were going] to the drying place [and it passed through Jerusalem], the School of Shammai says: The *ma'aser sheni* must be brought back and be eaten in Jerusalem, While the School of Hillel say: It may be redeemed [with money] and [then may] be eaten anywhere [and he spends the money in Jerusalem instead]. Rabbi Shimon ben Yehudah says in the name of Rabbi Yose: There is no argument between the School of Shammai and the

רבנו עובדיה מברטנורא

מעות מעשר מתחללין הן בירושלים. ה' מעות: של מעשר שני. נכנסות לירושלים ויוצאות: שאין המחיצות קולטות מעות כדרך שקולטות פירות. אף הפירות נכנסים ויוצאים: ודוקא להוציאן כדי לטחנן ולאפותן ולהחזירן אחר כך לירושלים שרי רבן שמעון בן גמליאל, לפי שיותר היו מוציאין לטחון ולאפות חוץ לירושלים מבירושלים עצמה. ותנא קמא אסר נמי בהא. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל. ו שנגמרה מלאכתן: למעשר כדתנן בפרק קמא דמעשרות איזהו גרנן למעשר. ועברו בתוך ירושלים: בעודן טבל. יחזור מעשר שני שלהן: דקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין וקלוטוהו מחיצות למעשר שני. ושלא נגמרה מלאכתן: כגון. סלי ענבים לגת וכו': אבל סלי ענבים לאכילה נגמרה מלאכתן. למוקצה: מקום ששוטחין בו תאנים ליבש קרוי מוקצה. רבי

המעות האלו מחללין על פרות ההם, ובלבד שיעלו הפרות ויאכלו בירושלים: ה' מעות נכנסות לירושלים ויוצאות, ופרות נכנסין ואינן יוצאין. רבן שמעון בן גמליאל אומר, אף הפרות נכנסין ויוצאין: ו פרות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלים, יחזור מעשר שני שלהן ויאכל בירושלים. ושלא נגמרה מלאכתן סלי ענבים לגת וסלי תאנים למוקצה, בית שמאי אומרים, יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים. ובית הלל אומרים, יפדה ויאכל בכל מקום. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי, לא נחלקו

School of Hillel concerning produce which did not have all its work done, that [everybody maintains that] the *ma'aser sheni* may be redeemed and be eaten anywhere. Where do they disagree, regarding produce that had all its work finished, that the School of Shammai say that the *ma'aser sheni* must be brought back and be eaten in Jerusalem while the School of Hillel say [since the *ma'aser sheni* was not yet set aside] it may be redeemed and eaten anywhere [the *halachah* does not follow Rabbi Shimon ben Yehudah].

In the case of *demai* [that had not yet been separated, since there is a doubt whether it is in fact *ma'aser sheni*] it may be brought into [Jerusalem] and then be taken out again [and is redeemed].

(7) If a tree stood inside [the walls of Jerusalem] and leans outside [the walls], or, if it stood outside and leans inside, [we draw an imaginary line above the wall and] that which faces inside the wall is considered as being inside [and has the law as all other produce that are inside the city walls, that they cannot be redeemed] and that which faces outside is deemed as being outside [and can be redeemed]. Olive-presses which have their entrance inside [the city walls] and their inner space, outside, or, which have their entrance outside [the city walls] and their inner space, inside, the School of Shammai say: The whole area is considered as inside [and one eats but does not redeem *ma'aser sheni* there].

רבנו עובדיה מברטנורא

שמעון בן יהודה אומר וכו'. סבר דלבית הלל מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין, אי נמי אפילו כמי שהורמו דמיין הני מילין לענין שאר דברים אבל לענין קליטת מחיצות דרבנן, מקילין בית הלל, ואין הלכה כרבי שמעון בן יהודה, שלא נחלקו בית שמאי ובית הלל אלא על פירות שלא נגמרה מלאכתן כדברי תנא קמא. **והדמאי**: טבל של דמאי. **נכנס**: לירושלים. **ויוצא ונפדה**: חוץ לירושלים אחר שיצא ואין צריך לחזור. וחק סיפא לתנא קמא איצטריך ואלביא דבית הלל. **א בפנים**: מן החומה. **ונוטה לחוץ**: לחומת ירושלים. **מכנגד החומה ולפנים כלפנים**: דבין נוף ובין עיקר מכנגד החומה ולפנים כלפנים ואוכלין שם מעשר שני ולא פודין, ובין נוף ובין עיקר מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ ופודין שם מעשר שני ולא אוכלין, והיינו דתנן במס' מעשרות פ"ג ובירושלים הולך אחר הנוף כלומר אף אחר הנוף. **בתי הברדים**: שעוצרים בהם שמן ורגילים היו לעשות בתים הללו בחומת המדינה.

בית שמאי ובית הלל על פירות שלא נגמרה מלאכתן, שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום. ועל מה נחלקו, על פירות שנגמרה מלאכתן, שבית שמאי אומרים, יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים. ובית הלל אומרים, יפדה ויאכל בכל מקום. והדמאי, נכנס ויוצא ונפדה: ז אילן שהוא עומד בפנים ונוטה לחוץ, או עומד בחוץ ונוטה לפנים, מכנגד החומה ולפנים, כלפנים. מכנגד החומה ולחוץ, כלחוץ. בתי הברדים שפתחיהן לפנים וחלקן לחוץ, או שפתחיהן לחוץ וחלקן לפנים, בית שמאי אומרים, הכל כלפנים. ובית הלל אומרים,

While the School of Hillel say: That area which faces inside the wall is considered inside and that area which faces outside the wall is considered outside [and one redeems, but does not eat, *ma'aser sheni* there].

(8) Chambers that were built on holy ground [of the courtyard of the Temple], but were open towards [non-sanctified] common ground [i.e.,

chambers that were cellars built into the Temple mount with the entrance located outside the courtyard]; its interior is considered as being common [and thus one may enter in a state of impurity and may not slaughter, or eat sacrifices of a minor degree of holiness, there] but their roofs [when level with the ground of the Temple court, since they are part of the Temple-court floor] are holy [but those areas of roof that are above the level of the courtyard are not holy, for we have learned that the roofs and upper chambers of Jerusalem and the Temple court were not sanctified (Pesahim 85:)]. Those [chambers] which were built on common ground, with their entrance opened onto holy ground, had an interior which was considered holy; their roofs were deemed common. Those which were built on holy and common ground and had openings on holy and common ground [the interior and areas of the roof] that were inside holy ground were considered holy, but those located outside are common.

(9) *Ma'aser sheni* produce that entered the [Jerusalem city] walls and became defiled, whether with a primary degree of defilement [e.g., it came into contact with a dead creeping creature], or a [Rabbinical] secondary degree of defilement, whether it was defiled in [Jerusalem], or outside [and then was brought in], the

רבנו עובדיה מברטנורא

שפתחיהן לפנים: מחומת ירושלים וחללן חוץ לחומת ירושלים. מכנגד החומה ולפנים כלפנים: ואוכלים שם מעשר שני וקדשים קלים ואין פודין שם מעשר שני. מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ: ואין אוכלין שם מעשר שני וקדשים וקלים, ופודים שם מעשר שני. ה' הלשכות בנויות בקודש: בעזרה. ופתוחות לחול: להר הבית. וגגותיהן קודש: והוא שיהיו גגותיהן שוות לקרקע העזרה, כגון שהיתה הלשכה בשפוע הזר, שאם אין גגותיהן שוות לקרקע העזרה קיימא לן דעליות וגגות לא נתקדשו. תוכן קודש, לשחיטת קדשים קלים ולאכילת קדשי קדשים ולהתחייב עליהן משום טומאה. ט באב הטומאה: שרץ ונבילה וכיוצא בהן. בולד הטומאה: האי ולד הטומאה דתנן במתניתין, לאו ולד הטומאה שנגע באב הטומאה שהוא טמא מדאורייתא, אלא בולד הטומאה דרבנן,

מכנגד החומה ולפנים, כלפנים. מכנגד החומה ולחוץ, כלחוץ: ה' הלשכות, בנויות בקדש ופתוחות לחל, תוכן חל וגגותיהן קדש. בנויות בחל ופתוחות לקדש, תוכן קדש וגגותיהן חל. בנויות בקדש ובחל ופתוחות לקדש ולחל מכנגד הקדש ולקדש, קדש. מכנגד החל ולחל, חל: ט מעשר שני שנכנס לירושלים ונטמא, בין שנטמא באב הטומאה בין שנטמא בולד הטומאה, בין בפנים

School of Shammai say: It should be redeemed. Nevertheless, the [redeemed] produce must be eaten within [Jerusalem, so that people seeing him taking out such produce won't mistakenly say *ma'aser sheni* produce may be removed from Jerusalem]. With the exception of produce that became defiled with a primary degree of defilement, outside [Jerusalem and then brought in, such a defilement, according to the view of the School of Shammai, prevents the walls from retaining the produce, and prevents prohibiting it from being removed]. While the School of Hillel say: [If he brings it in, on the condition that the walls of the city should not retain it] everything is redeemed and may be eaten outside, except for [produce] that became defiled with a [Rabbinical] secondary defilement within [Jerusalem, since when it entered it was pure and is presently also Biblically pure, it may not be removed (וברמב"ם מהדורת) ועיין במאירי ב"מ נג. וברמב"ם מהדורת)].

(10) If that [produce] which was bought with *ma'aser sheni* money became defiled it should be redeemed. Rabbi Yehudah says: [Since he bought produce with the *ma'aser sheni* money, though he didn't get to eat it, he fulfilled the mitzvah and is no longer redeemable, thus] it must be buried. They said to Rabbi Yehudah: Why, if *ma'aser sheni* itself [which by definition is sanctified, yet], may be redeemed, when it becomes defiled, then should not that which is only bought with *ma'aser sheni* money also be redeemed if it became defiled? He said to

רבנו עובדיה מברטנורא

כגון שנגע בכלים שנטמאו במשקין. יפדה: דמעשר שני שנטמא פודין אותו אפילו בירושלים דכתיב (דברים יד) כי לא תוכל שאתו, ואין שאת אלא אכילה כדכתיב (בראשית מג) וישא משאת מאת פני אליהם. ויאכל הכל בפנים: שלא יאמרו ראינו מעשר שני שנכנס לירושלים ויוצא, מפני שיש קול למעשר היוצא, אבל אין לחוש כשפודים אותו שמה יאמרו ראינו מעשר שני שנפדה בירושלים, שאין קול לפדוי. חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ: שכיון שנכנס כשהוא טמא אין המחיצה קולטו. חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים: אבל נטמא בולד הטומאה בחוץ, אף על פי שבולד הטומאה של דבריהם נטמא, ומן התורה טהור הוא, יאכל בחוץ. ובירושלמי מוקי לה כגון שהכניסו על מנת שלא יקלטוהו מחיצות, אבל אם לא התנה, הואיל ונכנס והרי הוא טהור דאורייתא יאכל בפנים. ו' הלכות בכסף מעשר שני: פירות שנקנו מדמי מעשר שני. יקבר: הואיל ונגמרה מצותו וקנה פירות

them: No; If you say thus regarding *ma'aser sheni* produce itself, it is because it [has another leniency in that it] may be redeemed when pure, at a distance from the place [i.e., Jerusalem]; but how can you say the same regarding that which is bought with *ma'aser sheni* money [that it, too, should be redeemed], seeing that it [also has a stringency, that produce bought with *ma'aser sheni* money] cannot be redeemed when pure at a distance [since pure produce bought with *ma'aser sheni* money cannot be redeemed outside Jerusalem (see above 1:5.)].

(11) If a deer which had been bought with *ma'aser sheni* money died, it [may not be redeemed to feed it to dogs and thus it] must be buried together with its hide. Rabbi Shimon says: It may be redeemed [and he feeds it to his dog]. If it had been bought alive, slaughtered, and it then became defiled, it may be redeemed [as is the law concerning produce of *ma'aser sheni* which became defiled. Here, even Rabbi Yehudah of the above mishnah agrees. Since he bought the animal when it was alive, and thus is easily transferable to Jerusalem, therefore the Rabbis did not institute in such a case, that it may not be redeemed and has the same law as *ma'aser sheni* itself (ונתת הכסף בקירוב)]. Rabbi Yose says: It must be buried. If it had been bought, slaughtered and later became defiled, that would be like produce [and Rabbi Yehudah and the *Tanna kamma* disagree as above in 3:10].

רבנו עובדיה מברטנורא

ממעות מעשר שני שוב לא יפדה. שכן נפדה טהור בריחוק מקום: שמעשר שני פודין אותו כשהוא טהור חוץ לירושלים כדכתיב (דברים יד) וכי ירחק ממך המקום וגו', אבל הלקוח בכסף מעשר אינו נפדה חוץ לירושלים כשהוא טהור, דתנן לעיל בפרק קמא מזיד יעלו ויאכלו במקום. ואין הלכה כרבי יהודה. **יא על ידי עורו:** עם עורו. ר' שמעון אומר יפדה: ובהא קמפליג, דתנא קמא סבר אין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים, ור' שמעון סבר פודין את הקדשים להאכילן לכלבים. ואין הלכה כרבי שמעון. **לקחו חי ושחטו ונטמא יפדה:** הכא לא פליג רבי יהודה כדפליג לעיל בפירות הלקוחים בכסף מעשר ונטמאו, דכיון דלקחו חי אין לו ריחוק מקום לפי שיכול להוליכו בכל מקום שירצה הלכך הוי כמעשר שני עצמו, ונפדה כשנטמא כדרך שנפדה מעשר שני כשנטמא. ר' יוסי אומר יקבר: דמחמיר טפי מר' יהודה וסבר דאף על פי שקנאו חי דינו כפירות הלקוחים בכסף מעשר. **לקחו שחוט ונטמא הרי הוא כפירות:** וכי היכי דאפליגו תנא קמא ור' יהודה לעיל בפירות הלקוחים בכסף

(12) If one lends jars for *ma'aser sheni* [wine] even if they were corked [and sealed] they [the jars themselves] do not acquire the sanctity of *ma'aser sheni* [and thus one does not have to redeem the value of the jars]. If wine [of *tevel* i.e., before tithes had been separated] was poured into them [and he then said; Let this be *ma'aser sheni*, if], before they are sealed, they [the jars] do not acquire the sanctity of *ma'aser sheni*, but if after they are sealed they do acquire the sanctity of *ma'aser sheni* [and if one wants to redeem the jar (before drinking the wine) it must be redeemed with money]. Before they are sealed [if] they [get mixed up with *terumah* they] are neutralized in a hundred and one, but after they are sealed [they are considered as an important individual unit and, as such, they never become neutralized and] they sanctify any quantity [to be treated as *terumah*, and thus he must sell all of it to a priest at the reduced price of *terumah*, except for one jar which is definite *terumah*, and thus must be given as such]. Before they are sealed *terumah* may be taken from one jar for all, but after they are sealed [they are treated as individual units and] *terumah* must be taken from each [jar] separately.

(13) The School of Shammai say: [If he wants to take *terumah* from one jar for all] the jars must be re-opened and emptied into the wine-press. While the School of Hillel say: They must be re-opened but need not be emptied. [Referring to the previous Mishnah where it was taught: "If wine was poured into them and he then said; Let this be *ma'aser sheni*, ... if after they are sealed they (the jars)

רבנו עובדיה מברטנורא

מעשר הכי נמי אפילו בהא. **יב המשאיל קנקנים למעשר שני:** מי שמשאיל קנקניו להכניס בהן יין שקרא לו כבר שם מעשר שני. אף, על פי שגפן: שסתם פיהן במגופה אחר שמילאן. **לא קנה מעשר:** לא נתפס הקנקן בקדושת מעשר. **זלף לתוכן סתם:** שהכניס לתוכן יין של טבל קודם שקרא לו שם מעשר עד שלא גפן: אם קרא לו שם מעשר קודם שסתמן במגופה. **אם משגפן:** אם לאחר שסתמן במגופה קרא שם מעשר. **קנה מעשר:** נתפס הקנקן בקדושת מעשר וטעון חילול כמו היין אם בא לחללו על הכסף. **עולות באחד ומאה:** בשל תרומה איירי, אם נתערב קנקן של תרומה במאה קנקנים של חולין ולא היה פיהן סתום במגופה חשיבין להו כאילו כולן מעורבות זו בזו ועולות באחד ומאה, כדין תרומה שנתערבה בחולין. **משגפן מקדשות בכל שהן:** ואפילו אחד באלף אינן עולות. וימכרו כולן לכהן בדמי תרומה חוץ מאחת שבהן שנוטלה הכהן בלא דמים. **עד שלא גפן תורם מאחת על הכל:** דחשיב מוקף. **יג מפתח ומערה לגת:** אם בא לתרום מאחת על הכל אחר

acquire the sanctity of *ma'aser sheni*.²⁷ Where is this case? [Only] In such a place where they are [sold] usually closed [and thus is considered a mere appendage and therefore in Jerusalem, in such a case after he finishes the wine, the jar, automatically becomes common, just as the hide automatically becomes common (see above 1:3)]; but in a place where they are usually sold open [and thus if he forgot his jar and purchased in Jerusalem with *ma'aser sheni* money, wine together with the jar, the jar is not considered an appendage and] the jar does not become common [as in above 1:4, therefore, outside Jerusalem, even if he said; Let this be *ma'aser sheni* after they are sealed the jar is still not considered *ma'aser sheni*]. If, however, he wished to impose a stringency upon himself and to sell only by measure [the buyer or seller said implicitly; I am only buying/selling with this money a certain measure of the wine, and yet he gave him the jar as well, he thus indicates that the jar is of no importance and is a mere appendage], the jar becomes common. [Referring to the previous mishnah, regarding one who says: Let this wine be *ma'aser sheni*, if after they are sealed in jars, the jars acquire *ma'aser sheni* sanctity.] Rabbi Shimon says: [This is so, only where he sets aside all the wine in the jar as *ma'aser sheni*, but] where he [leaves a *revi'it* for himself and then sells it and while pouring it out] says to his friend; This [*revi'it*] jar [I sell you] without the jar, [though all the remaining wine in the jar is *ma'aser sheni*, nevertheless,] here too, the jar becomes common.

רבנו עובדיה מברטנורא

שגפן צריך לערותן לגת. ואינו צריך לערות: דסגי להו בפתיה כדמעיקרא. במה דברים אמורים: דאם לא אחר שגפן קרא שם, קנה מעשר את הקנקנים. במקום שדרכן למכור סתומות: דבכי האי גוונא בירושלים הקנקן טפלה ליינ כדתנן לעיל בפרק קמא הלכך בגבולין נמי קנה מעשר. אבל במקום שדרכן למכור פתוחות לא יצא הקנקן לחולין: בירושלים, הלכך ובגבולין נמי לא קנה מעשר. אבל אם רצה להחמיר על עצמו למכור במדה: הקונה יין ממועות מעשר שני בירושלים ובשבא המוכר למכור רצה לדקדק על עצמו ואמר כך וכך יין במדה אני מוכר לך בכך וכך מעות. יצא קנקן לחולין: אפילו הקנקנים סתומות הכי גרסינן רבי שמעון אומר אף האומר לחבירו יין זה אני מוכר לך חוץ מקנקנים יצא קנקן לחולין: ובירושלמי מפרש לה דר' שמעון קאי אהא דתנא לעיל דאם משגפן קרא שם מעשר קנה מעשר, ואשמועינן ר' שמעון דוקא שקרא שם מעשר לכל היין שבקנקן, אבל אם אמר כל היין מעשר חוץ מרביעית, אף על פי שכשבא למדוד לחבירו אותו רביעית אמר לו יין זה אני מוכר לך חוץ מן הקנקן שאני רוצה לשייר בשביל מעשר שבתוכה אפילו הכי לא נעשית הקנקן טפילה למעשר, ויצא קנקן לחולין ולא קנה מעשר.